ده سالگی میرسند درصورت سرکش از اطاعت امر والدین مبنی برانجام کارهای نیک مانند نماز وغیره ، لت وکوب تادیبی شان نیز جواز دارد.

ونیز چون بعد از سن ده سالگی آهسته آهسته بمرحله جوانی ورشد نزدیک شده میروند لازم است هنگام خوابیدن جای خواب شان جدا گردد.

اینست تعالیم ارزنده ووالای اسلام که درمورد هرگوشه از زندگی انسان تعلیمات واضح وهدایات روشن صادر نموده که یقیناً تطبیق آنها موجب فلاح ورستگاری دنیا وآخرت مسلمانان خواهد گردید.

احادیث زیادیگری نیز درمورد تربیه اولاد از آنحضرت صلی الله علیه وسلم روایت شده است. چنانچه سعید بن العاص از رسول اکرم صلی الله علیه وسلم روایت میکند که فرموده اند: هیچ پدری پسرش را چیز بهتر از آداب واخلاق نیکو نیاموخته است. (۱)

---

۱ - عن سعید بن العاص أن رسول الله صلی الله علیه وسلم.

قال مَا نَحَلَ وَالِدٌ وَلَدَهُ مِن نَحلٍ اَفضل من أدبٍ حَسَنٍ.

(مشکوٰت شریف)

فوائد حدیث

۱ - والدین باید متوجه تربیه اولاد خود بوده باشند .

۲ - نماز خواندن بهترین عبادت است زیرا بنده در نماز نسبت بهر وقت دیگر بخداوند جل جلاله نزدیکتر می باشد .

۳ - بعد از رسیدن به سن ده سالگی بستر خواب اولاد جدا گردد .

تمرین

۱ - بکدام سن اولاد بایست به نماز خواندن امر شوند ؟

۲ - درکدام سن لت و کوب اولاد درصورت بی اطاعتی از اوامر والدین تأدیباً جواز دارد ؟

۳ - بستر اولاد بعداز کدام سن جدا ساخته شود ؟

دوستی مسلمانان

عَنْ عمر رَضِیَ اللّٰہ عَنْہُ قَالَ : قَالَ رَسُول اللّٰہ صلی اللّٰہ علیہ وَسَلَمَ : اِنَّ مِنْ عِبَاد اللّٰہ لَاُنَاساً مَا ھُمْ بِاَنْبِیاءٍ وَلَا شُھَدَاءٍ ، یَغْبِطھُمُ الاَنْبِیاء وَالشُّھَدَاءُ یوم القِیَامَۃِ بمکانھم من اللّٰہ .

قَالوا یا رَسُولَ اللّٰہ صلَّی اللّٰہ علیہ وسلَّمَ : أَتُخْبِرُنَا مَنْ ھُمْ ؟

قَالَ : ھُمْ قَوم تَحَابُّوا بِرُوح اللّٰہ عَلَی غَیْرِ أَرْحامٍ بَیْنَھُمْ وَلَا أَمْوَالٍ یَتَعَاطَونَھَا فَوَاللّٰہِ اِنَّ وُجُوھَھُمْ لَنُوْرٌ وَاِنَّھُمْ لَعَلٰی نُورٍ لَایَخَافُونَ اِذَا خَافَ النَّاسُ وَلَا یَحْزَنُونَ اِذا حَزِنَ النَّاسُ .

وَقَرَأَ ھٰذِہِ الآیَۃَ :

أَلَا اِنَّ أَوْلِیَاءَ اللّٰہِ لَاخَوْفٌ عَلَیْھِمْ وَلَاھُمْ یَحْزَنُونَ (۱)

(رواہ ابو داؤد)

---

(۱) سورۂ یونس آیۃ (۶۲)

معنی بعضی کلمات

۱ - لَاُنَاسٌ : برآئینه مردمی اند .

۲ - یغبطهم الانبیاء : غبطه می خورند برآنها پیغمبران .

۳ - بمکانهم من الله : بمقام ومنزلت شان نزد پروردگار .

۴ - هم قومٌ تحابّوا : ایشان گروهی اند که با یکدیگر دوستی و محبت میکردند .

۵ - بروح الله : وباعث محبت شان وحی قرآن یعنی دین اسلام است .

معنی حدیث

ازحضرت عمر رضی الله عنه روایت است که حضرت محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند .

هرآئیه ازبندگان خداوند جل جلاله مردمانی اند که نه پیغمبر ونه هم شهیداند . اما پیغمبران وشهداء در روز قیامت بمقام ومنزلت شان که نزد خداوند جل جلاله دارند غبطه میخورند . اصحاب کرام رضی الله عنهم پرسیدند ای رسول خدا صلی الله علیه وسلم اخبر دهید ما را که آنها کدام کسان اند . حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند :

ایشان گروهی اند که یک دیگر شانرا محض بخاطر اخوت اسلامی دوست داشتند بدون اینکه قرابتی بین شان باشد ویا داد وستد مالی بین شان

صورت گیرد. قسم است به خداوند جل جلاله که هرآئینه روی هایشان نور است و هستند بر نور. نمیترسند وقتیکه مردم میترسند، و قرائت نمود پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم این آیهٔ کریمه را :

هرآئینه دوستان خداوند (ج) نیست بر ایشان هیچ ترسی و نه ایشان اندوهگین می شوند .

توضیح معنی حدیث

حضرت سرور کائنات صلی الله علیه وسلم دراین حدیث مبارک به موضوع خیلی مهم وارزنده اشاره نموده اند که آن عبارت از تحکیم محبت واخوت اسلامی است بین مسلمانان در تمام مناسبات ذات البینی شان، وانکه هرعمل شخص مسلمان باید محض برای رضای خداوند تبارک تعالی بوده بخاطر رشته داری، قرابت، منافع مالی ودیگر روابط دنیوی نبوده باشد.

ودقتی برعلایق مسلمانان بایکدیگر این روحیه حاکم گردد . بدون شک نتیجه وثمرهٔ آن هم دوامدار وهم بنفع تمام جامعه بشری تمام می شود .

وچون تعمیل وتطبیق این اصل کار ساده وآسانی نیست پس فرد مسلمانیکه بخواهد باین زیور آراسته گردد باید ایثار و فداکاری را شیوهٔ خود ساخته اغراض شخصی را زیر پا نموده از تمایلات نفسی ودنیوی بگذرد .

ازاین سبب است که صاحبان چنین خصال نیکو درروز قیامت

دارای مقام و منزلت بس رفیعه می باشند که حتی شهدا و پیغمبران بر آن غبطه می خورند .

برای علو منزلت این بندگان نیکو کار همین نعمت بزرگ الهی کافی است که روز قیامت یعنی آنروز هولناک که هرکس در خوف ، حزن و رعب سر می برد ولی ایشانرا نه ترسی است و نه اندک غم واندوهی به دلهای شان راه یافته می تواند بلکه روی های شان از خوشی و خوشحالی زیاد مانند نور می درخشد و چهار اطراف ایشانرا نیز شعله های نور احاطه کرده می باشد .

فوائد حدیث

۱- محبت و دوستی میان مسلمانان باید براساس اخوت و برادری دینی استوار باشد نه اغراض دنیوی و قرابت های شخصی .

۲- اینگونه اشخاص را در روز قیامت نزد خداوند عالمیان جل جلاله مقام و منزلت بس عظیمی است .

۳- چنین اشخاص از خوف و حزنیکه در روز آخرت بر دیگران مستولی میباشد در امان اند .

تمرین

۱ - دوستی و محبت یک مسلمان با مسلمان دیگر باید به چه پایه استوار باشد ؟

۲ - درباره فوائد محبت و دوستی بدون هدف شخصی و اغراض دنیوی صحبت نمائید .

تقوا و نیکوکاری

عَنْ اَبِی ذَرٍّ بْنِ جَنَادَةَ وَاَبِی عبد الرَّحْمٰنِ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُمَا عَنْ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ قَالَ :

اِتَّقِ اللّٰهَ حَیْثُمَا کُنْتَ وَاَتْبِعِ السَّیِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمْحُهَا وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ (رواه الترمذی)

معنی بعضی کلمات

۱- اِتَّقِ اللّٰهَ : از خداوند جل جلاله بترس .
۲- حَیْثُمَا کُنْتَ : بهر جائیکه باشی .
۳- السَّیِّئَةَ : گناه و کار بد و زشت .
۴- الْحَسَنَةَ : نیکی و اخلاق خوب
۵- تَمْحُهَا محو میکند آنرا (گناه را)

معنی حدیث

از ابو ذر بن جنادہ رضی اللہ عنہ و معاذ بن جبل رضی اللہ عنہ از رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم روایت است کہ گفت :

بترس از خداوند جل جلالہ هرجائیکه باشی ، و بعد از ارتکاب گناه کار نیک و خوب انجام ده تا بدی و گناه را از بین ببرد و رفتار کن با مردم بخوبی و اخلاق نیکو .

توضیح معنی حدیث

این حدیث مبارک یکی از جوامع الکلم حضرت سرور کائنات صلی اللہ علیہ وسلم میباشد .

زیرا طوریکه دیده می شود در آن مطالب بی نهایت مبسوطی در سه جمله مختصر گنجانیده شده وحتی جملهٔ اول را میتوان کلید جلوگیری از ارتکاب سائر اعمال نامشروع دانست که عبارت از ترس از خداوند بزرگ وتوانا است . یعنی وقتیکه به دل انسان ترس خداوند جل جلاله جای گرفت ، دیگر از ارتکاب تمام معاصی در امان میماند . چه اصل و منشاء تمام معاصی درحقیقت اینست که در دلهای ما ترس خداوند جل جلاله طوریکه لازم است جاگزین نمیباشد ، ورنه امکان ندارد که با وجود موجودیت

تمرین

۱ - کسی که امر نبی کریم صلی الله علیه وسلم را قبول کند خداوند "ج" با وی چه معامله میکند ؟

۲ - کسی که از امر رسول الله "ص" مخالفت کند خداوند "ج" با او چه معامله خواهد کرد ؟

۳ - دلیل لزوم اطاعت رسول کریم "ص" را بیان نمائید .

چنین ترس با زهم با رتکاب اعمال خلاف شرع مبا درت گردد .
لذا هر مسلمان با ید طبق ارشادات حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم در تمام احوال صحت و مرض ، عزت و ذلت ، ناداری و ثروت و به هر جا و هر محلیکه با شد ، عظمت و جلال خداوند جل جلاله را فراموش نکرده ، از بدی ها اجتناب و به انجام کارهای نیک اقدام نماید .
گفته میتوانیم که صرف عمل کردن به همین یک جمله ارشاد آنحضرت صلی الله علیه وسلم کافی است که انسان سعادت دنیا و آخرت را نصیب گردد .
در جمله دوم حضرت پیامبر اسلام صلی الله علیه وسلم راه علاج آنرا بیان نموده اند که مرتکب گناهی می شوند .
چون طبعی است که برای مریضان نسخه تداوی توصیه میکردد ، در حقیقت این جمله نیز برای مبتلایان گناه راه نجات و پاکی از گناه را نشان میدهد ، و آن عبارت از انجام اعمال نیکو است که هرگاه بعد از ارتکاب گناه صورت گیرد ، مثلیکه آب چرک را از بدن و جامه می برد ، اعمال نیکو نیز گناهان صغیره را محو میسازد .
و هرگاه بار دیگر در حدیث مبارک فوق الذکر دقت نمائیم ، دیده می شود که جمله اول و دوم در حالیکه رابطهٔ فرد را با خالقش تنظیم می کند ، جمله سوم رابطهٔ فرد را با همنوعش یعنی مخلوق تنظیم مینماید .

درین باره نیز تمام این مطالب وسیع یعنی طرز رفتار ما کردار و گفتار شخصی با افراد دیگر در یک جمله کوتاه بوجه خیلی بلیغ و جامع بیان گردیده و فرموده اند:

وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ .

یعنی معامله شما با مردم باید به خلق حسن باشد .

هرکس میداند که این دو کلمه یعنی خلق حسن چقدر جامع است .

زیرا تمام خوبیها را از رفتار و کردار و معامله با مردم احتوا میکند .

حقا که تعمق در کلام حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم انسان را به اسرار زیادی که در آن نهفته است رهنمونی مینماید .

فوائد حدیث

۱ - انسان باید در تمام احوال زندگی خود از خداوند جل جلاله بترسد و ترس او را در دل جاگزین نماید .

۲ - وقتی انسان مرتکب گناهی میگردد ، طبعاً در صورتیکه خداپرست و مسلمان باشد ، از کرده خود نادم و در جستجوی تلافی آن میباشد .

این تلافی و جبران گناه ، در صورتیکه توأم با توبه و اظهار ندامت باشد ، وقتی تحقق پیدا می کند که شخص نادم آنرا با انجام عمل نیکو جبران کند .

مثلاً کبر را با تواضع ، بخل را با سخاوت ، تعرض بر اشخاص را با عفو خواستن و خساره پرداختن و امثال آن جبران کند .

۳ - چون انسان مخلوق اجتماعی است لذا زندگی فرد مسلمان در اجتماع و گذاره

او با مردم باید خالی از هرگونه عیب و به نحو شایسته و پسندیده باشد که در حدیث فوق الذکر از آن به عبارت «خلق حسن» تعبیر شده است .

تمرین

۱- برترس ازخداوند چه مرتب میگردد ؟

۲- «خلق حسن» عبارت ازچیست ؟

۳- نیکی چه قسم بدی را ازبین میبرد ؟

نیکی در مقابل بدی

عَنْ اَبِی هُرَیْرَةَ رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُ ، اِنَّ رَجُلاً قَالَ :
یَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ لِیْ قَرَابَةً اَصِلُهُمْ
وَیَقْطَعُوْنَنِیْ وَاُحْسِنُ اِلَیْهِمْ وَیُسِیْئُوْنَ اِلَیَّ وَاَحْلُمُ
عَنْهُمْ وَیَجْهَلُوْنَ عَلَیَّ فَقَالَ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ : لَئِنْ
کُنْتَ کَمَا قُلْتَ فَکَاَنَّمَا تُسِفُّهُمُ الْمَلَّ وَلَا یَزَالُ مَعَکَ
مِنَ اللّٰهِ ظَهِیْرٌ عَلَیْهِمْ مَا دُمْتَ عَلٰی ذٰلِکَ .

(رواہ مسلم)

معنی بعضی کلمات

۱ - اِنَّ لِیْ قَرَابَةً اَصِلُهُمْ : مرا نیز خویشاوندانی دارم که حقوق شان را ادا میکنم .

۲ - وَیَقْطَعُوْنَنِیْ : وایشان از من دوری می جویند .

۳ - وَیُسِیْئُوْنَ اِلَیَّ : وبدی میکنند بمراه من .

۴ - تُسِفُّهُمُ الْمَلَّ : میخورانی بایشان خاکستر گرم را .

۵ - ظَهِیْرٌ : پشتیبان ، حامی .

معنی حدیث

از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که هرآئینه مردی گفت :
ای رسول خدا صلی الله علیه وسلم ! مرا خویشاوندانی است که حقوق آنها را ادا میکنم ولی آنها همرایم قطع رابطه میکنند . من در برابر آنها نیکی میکنم ، آنها با من رفتار بد می کنند ، من در برابر آنها از حلم و بردباری کار میگیرم و آنها در مقابل من از زشتی و نادانی کار میگیرند .
رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند :
اگر واقعاً طوریکه میگوئی باشی گویا خاکستر گرم را بایشان میخورانی .
وتا وقتیکه به همین حالت قائم باشی نصرت و کمک خداوند جل جلاله با تو خواهد بود .

توضیح معنی حدیث

دین مقدس اسلام همانطوریکه روابط بین المللی بین مسلمانان را با سائر ملتهای دیگر تنظیم نموده در ساحه تنظیم روابط خصوصی و فامیلی نیز ارشادات واضح وصریح دارد .
به همین لحاظ در مورد وجائب وتکلیفیت های هر فرد مسلمان در برابر والدین ، اولاد وسائر اعضای فامیل تاکید زیاد عمل آمده .

ونیز روابط نیک اجتماعی وحفظ صلهٔ رحم وحقوق اقرباء از جملهٔ مسئولیت های مهم نوع بشر شمرده شده است.

چنانچه درحدیث مبارک طور واضح وصریح بیان گردیده واز محتوای آن برمی آید که انسان نه تنها با اقرباء وخویشاوندان خود صلهٔ رحم نماید بلکه حتی در برابر رویه نادرست وزشت اوشان نیز ازصبر وحوصله کارگرفته به رویه نیک خود در برابر آنها ادامه دهد.

چون تحمل در برابر رویهٔ زشت عزم راسخ می خواهد وهم انسان باید خواهشات نفسانی ووساوس شیطانی را زیر پاکرده از تواضع وبردباری کارگیرد، ازین رو عامل چنین رویه را خداوند جل جلاله برکسانیکه دربرابر نیکی آنها بدی میکنند غالب گرداند علاوه برآن اجر اخروی رانیز نصیبشان مینماید.

وبرعکس جانب مقابل آنها شرمنده وخجالت زده گردیده ازکردهٔ خود پشیمان می شود، که درحدیث شریف ازآن به خوراندن خاکستر گرم تعبیر شده است.

زیرا هرگاه شخص به خوردن خاکستر داغ مجبور گردانیده شود، طبیعی است که آن خاکستر بر سرورویش باد شده رویش سیاه میگردد، که مطلب از آن کنایتاً خجالت وشرمساری می باشد.

فوائد حدیث

۱- بر هر مؤمن و مسلمان لازم است که حقوق خویشاوندان و اقارب خود را حتی الامکان مراعات نماید.

۲- در مقابل جور و ستم اقربا از حلم و بردباری باید کار گرفته شود.

۳- صبر و حوصله در برابر رویه زشت اقربا، و خویشاوندان نزد خداوند جل جلاله اجر عظیم دارد.

تمرین

۱ـ درمقابل رویهٔ زشت اقرباء چه باید کرد ؟

۲ ـ نیکی درمقابل ناملائمات اقارب وخویشاوندان چه نتیجهٔ مثبت ببار می‌آورد ؟

اعتکاف

عَنْ ابن عُمَرَ رَضِیَ اللّٰہُ عَنْھُمَا، کَانَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صلی اللّٰہ علیہ وسلم یَعْتَکِفُ العشر الاَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ .

(رواہ البخاری)

معنی بعضی کلمات

۱ - یَعْتَکِفُ : باعتکاف می نشیند .

۲ - رَمَضَانُ : مشتق از رمض است که به معنی سخت تابیدن گرمای آفتاب بر ریگ زمین است .

و هم بمعنی سوختاندن آمده .

معنی حدیث

از عبداللہ بن عمر رضی اللہ عنہما روایت است که رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم در ده روز آخر ماه مبارک رمضان باعتکاف می نشست .

منع تجسس و کنجکاوی بیش از حد

(در احکام دین)

عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ یَقُوْلُ : مَا نَهَیْتُکُمْ عَنْهُ فَاجْتَنِبُوْهُ وَمَا اَمَرْتُکُمْ بِهٖ فَاْتُوْا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ فَاِنَّمَا اَهْلَکَ الَّذِیْنَ مِنْ قَبْلِکُمْ کَثْرَةُ مَسَائِلِهِمْ وَاخْتِلَافِهِمْ عَلٰی اَنْبِیَائِهِمْ .

« رواه البخاری »

معنی حدیث

از ابی هریره « رض » روایت است که گفت : از جناب رسول الله « ص » شنیدم که ارشاد فرمودند : از آنچه منع کرده ام اجتناب نمائید و کار یکه شما را امر کرده ام باندازهٔ توان و طاقت به آن عمل کنید ، زیرا هلاک گردانید کسانیرا که بودند قبل از شما کثرت سوال شان « از پیغمبران » و اختلاف آنها راجع به پیغمبران .

توضیح معنی حدیث

گرچه حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم در طول عمرشان به طاعت وعبادت مشغول می بودند ، اما در ماه مبارک رمضان وبخصوص ده روز اخیر آن ریاضت بیشتری می کشیدند وزحمت زیادی را متحمل می شدند .

زیرا ماه مبارک رمضان ماه پرفیض وبرکت است . درین ماه قرآن عظیم الشان از لوح محفوظ بآسمان دنیا نازل گردیده ، بخصوص ده شب اخیر آن که به قول عده از علما شب قدر که مقام ومنزلت آن معادل هزار ماه شب عادی است . در آن مضمر می باشد .

بنابرَ آنحضرت صلی الله علیه وسلم برای یافتن برکت این شب ونیز برای تعلیم امت در ده شب اخیر ریاضت می کشید وبا اعتکاف می نشست .

بروایت حضرت بی بی عایشه رضی الله عنها آنحضرت صلی الله علیه وسلم تا وقت وفاتش همواره ده شب اخیر ماه مبارک رمضان را به اعتکاف نشسته اند . (۱)

---

(۱) عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا : أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم كَانَ يَعْتَكِفُ الْعَشْرَ الأَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ حَتى تَوَفَّاهُ اللهُ ثُمَّ اعْتَكَفَ أَزْوَاجُهُ مِنْ بَعْدِهِ . «رواه البخاری»

لذا بر ماست تا به پیروی از آن حضرت صلی الله علیه وسلم بر علاوه اینکه همواره باید مشغول طاعت وعبادت بوده باشیم ده شب اخیر ماه مبارک رمضان را در حدود توان در ریاضت بیشتر و اعتکاف سپری نمائیم.

فوائد حدیث

۱- هر فرد مسلمان که قدرت داشته باشد باید در ماه مبارک رمضان طاعت وعبادت بیشتر نموده به اعتکاف بنشیند.

۲- ماه مبارک رمضان ماه پر برکت و پر فیض است لذا عبادت کردن در آن ثواب زیاد دارد.

تمرین

۱ ـ آنچه از حدیث مبارک فوق الذکر آموخته اید بیان نمائید .

۲ ـ اعتکاف چرا ثواب زیاد دارد ؟

اهداف نصاب تعلیمی مرکز تعلیمی افغانستان

هدف عمومی : توحید نمودن نصاب تعلیمی تمام تنظیم های جهادی و بوجود آوردن تعلیم و تربیه خاص و جامع اسلامی که ضد هر نوع باطل پرستی و بدعت ها بوده و همچنین استحکام بخش مفاهیم و قوانین کلی اسلامی در جامعه اسلامی افغانستان باشد .

هدف خصوصی : تدریس توحید و وحدانیت به سپاهیان اسلام و رهروان راه حقیقت است تا متمسک بسنن و قوانین عالی و معقول شرع انور طور دایم و قایم گردند این نصاب متضمن آسایش و سواد اسلامی با در نظر داشت و جایب و شرایط جهادی، فلسفی، اقتصادی، فرهنگی، تختیکی، مدنی و معیشتی بوده و در عین حال ممثل پیوند و اتصالات ناگسستنی با جهان اسلام و مبین فلسفه مقدس اسلام عزیزمی باشد .

هدف نهائی : اعلای کلمة الله، نشان دادن عظمت و شان اسلام به جهانیان اضمحلال کمونیزم در افغانستان و جهان و مبارزه باطاغوطیان زمان بر اساس مبانی و اصول قوانین قرآن عظیم الشان شریعت غرای محمدی و فقه حنیف حنفی در راه حصول رضای خداوند (ج) می باشد .

((وَمِنَ اللهِ التَوفِيقُ))

A.13
B
6.43
DCA
1294

این کتاب رایگان توزیع می گرددخرید و

فروش این کتاب ممنوع میباشد.

سال طبع حمل ۱۳۷۰ تعداد طبع (۱۰۰۰۰)
مدیریت نصاب مرکز تعلیمی

مأخذ

شمارہ	عنوان یا نام مأخذ	نویسندہ آن
۱	بخاری شریف	ابو عبداللہ محمد بن اسماعیل بخاری
۲	مسلم شریف	مسلم بن حجاج نیشاپوری
۳	ابو داؤد 〃	سلیمان بن اشعث سجستانی
۴	ترمذی 〃	ابو عیسی محمد بن عیسیٰ ترمذی
۵	نسائی 〃	ابو عبدالرحمن احمد بن شعیب نسائی
۶	ابن ماجہ 〃	ابو عبداللہ محمد بن یزید قزوینی
۷	مشکوۃ 〃	ابو محمد حسین مسعود
۸	اشعۃ اللمعات 〃	شیخ عبدالحق محدث دہلوی
۹	تسہیل البخاری 〃	مولوی عبدالہادی شاہ منصوری
۱۰	الاربعین للنووی 〃	امام یحیٰ بن شرف الدین النووی

معنی بعضی کلمات

۱. مَا نَهَیتُکُم : از آن چیزیکه منع کرده ام شما را .
۲. فَاجتَنِبُوهُ : از اجتناب است ، یعنی خود را از آن نگاه دارید و بپرهیزید .
۳. فَأتُوا مِنهُ مَا استَطَعتُم : عمل کنید بر آن باندازه که توان داشته باشید .
۴. مَسَائِلِهِم : سوال و پرسان شان .

توضیح معنی حدیث

جناب رسول الله (ص) ، در حدیث فوق الذکر دو مطلب بسیار مهم را بما تعلیم داده اند .

۱- : یکی تعمیل اوامر آنحضرت (ص) ، .
۲- اجتناب از آنچه از آن نهی فرموده اند .

علاوه بر آن در حدیث مبارک فوق الذکر منظور پند و عبرت برخی از عادات و خواص ناشایسته امم سابقه نیز تذکر داده شده ، عاداتیکه باعث هلاکت و تباهی شان گردیده اند . از جمله عادات زشت امم سابقه یکی کثرت سوال از پیغمبران و دیگری اختلاف اوشان در شان پیغمبران بود که بعضی را قبول ، و ازبعضی انکار میکردند ، و همین عوامل بود که سبب هلاکت و تباهی شان گردید .

از اینجاست که جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم به امت خود امر فرموده که از اوامر آنحضرت (ص)، اطاعت کرده، و از آنچه نهی نموده است اجتناب ورزند. و هم از کثرت سوال و قیل و قال و اختلاف نظر بی موجب و بی فائده در امور یکه از یکطرف باعث ضیاع وقت و از طرف دیگر موجب بروز اختلافات میان مسلمانان میگردد، خود داری نمایند.

زیرا این خاصیت هیچ جز ضعف مسلمانان نداشته و ثمرهٔ جز تباهی و بربادی ببار نمی آورد.

بهمین علت بود که امم سابقه با داشتن خواص ناشایستهٔ فوق الذکر و عدم تندهی بحقایق هلاک گردیده و از بین رفتند.

فوائد حدیث مذکور

۱- اطاعت از اوامر نبی کریم صلی الله علیه وسلم، و اجتناب از نواهی آنحضرت (ص).

۲- اصل در امر وجوب، و اصل در نهی تحریم می باشد از این جهت اطاعت در هر دو حال واجب است.

۳- اجتناب و خود داری از کثرت سوال و اختلاف بی موجب.

تمرین

۱ ـ دلیل اینکه اطاعت پیغمبر صلی الله علیه وسلم واجب ست چه می باشد ؟

۲ ـ نتیجه اختلافات بی موجب چیست ؟

۳ـ کثرت سوال در امور ثابته چرا بد است ؟

پیروان خاص اُمت محمدی محافظین دین اند

عَنْ مَعَاوِيَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللهِ صَلى الله عليه وسلم يَقُوْلُ : لَايَزَالُ مِنْ اُمَّتِيْ اُمَّةٌ قَائِمَةٌ بِاَمْرِ اللهِ ، لَايَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ وَلَا مَنْ خَالَفَهُمْ حَتّٰى يَاْتِيَ اَمْرُ اللهِ وَهُمْ عَلٰى ذٰلِكَ .

« رواه البخاری ومسلم »

معنی حدیث

از حضرت معاویه «رض» روایت است که گفت : از حضرت نبی کریم «ص» شنیدم که می فرمایند :

درامت من برای همیشه جماعتی خواهند بود که با مردین خداوند «ج» قائم باشند . این گروه را نقصان نخواهند رساند مردمانیکه همرای شان همکاری نمی کنند ، وضرر نخواهند رساند بایشان کسانیکه با آنها مخالفت می ورزند ، تا آنکه روز فیصله خداوند «ج» فرارسد . واین مردم « محافظین دین من همیشه به همین وصف خویش قائم باشند .

در حدیث دیگری (۱) از ابی هریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند :

در امت من مردمانی با من بسیار محبت خواهند داشت که آنها پس از من می آیند . هریک ازشان باین آرزو می باشند که کاش درعوض اهل وعیال زیاد و وفرت مال وجاه ، صرف مرا می دید (دیدار من نصیبش میگردید) .

---

(۱) عَنْ اَبِی هُرَیْرَةَ «رض» قَالَ : قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّی اللهُ علیه وسلَّمَ :

اِنَّ مِنْ اَشَدِّ اُمَّتِیْ لِیْ حُبًّا نَاسٌ یَکُوْنُوْنَ بَعْدِیْ یَوَدُّ اَحَدُهُمْ لَوْ رَاٰنِیْ بِاَهْلِهِ وَمَالِهِ .

«رواه مسلم»

توضیح معنی حدیث

عاشقان دین خداوندی در امت محمد صلی اللہ علیہ وسلم همیشه قائم بامر اللہ تعالیٰ بوده و هیچ کس از مخالفین نمی تواند بایشان ضرر برساند . و تا روز قیام قیامت به تطبیق آنچه امر خداوندی باشد ثابت قدم و پایدار خواهند ماند .

فوائد حدیث فوق الذکر

۱ - شخصیکه به محبت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم دل ببندد بامر اللہ تعالی قائم و پابند می باشد .

۲ - شخصیکه بامر اللہ تبارک و تعالیٰ باخلوص نیت قائم و پابند باشد هیچ کسی نمی تواند در این راه برایش ضرر و نقصان برساند .

۳ - در امت محمدی صلی اللہ علیہ وسلم در هر عصر و زمان محافظین دین موجود اند .

تمرین

۱ـ کدام کس بامرالله ج، قائم ویاپدید استه می شود ؟

۲ـ اشخاصیکه باآنها کسی ضرر رسانده نمی تواند کسیانند ؟

۳ـ آیا از جمله مسلمین صرف کسانیکه درصدر اسلام زندگی می کردند با رسول الله صلی علیه وسلم محبت بیشتر داشتند ؟

فضیلت جہاد در راہ خدا ج

عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رضی اللّٰہُ عَنْہُ قَالَ : قِیْلَ یَا رَسُوْلَ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ ! مَا یَعْدِلُ الْجِهَادَ فِیْ سَبِیْلِ اللّٰہِ ؟
قَالَ : لَا تَسْتَطِیْعُوْنَہُ . فَاَعَادُوْا عَلَیْہِ مَرَّتَیْنِ اَوْ ثَلَاثًا ، کُلَّ ذٰلِکَ یَقُوْلُ : لَا تَسْتَطِیْعُوْنَہُ ، ثُمَّ قَالَ : مَثَلُ الْمُجَاهِدِ فِیْ سَبِیْلِ اللّٰہِ کَمَثَلِ الصَّائِمِ الْقَانِتِ بِاٰیَاتِ اللّٰہِ لَا یَفْتُرُ مِنْ صِیَامٍ وَلَا صَلٰوةٍ حَتّٰی یَرْجِعَ الْمُجَاهِدُ فِیْ سَبِیْلِ اللّٰہِ .

(رواہ البخاری والمسلم والترمذی والنسائی)

معنی حدیث

از حضرت ابی ہریرہ رضی اللہ عنہ روایت شدہ کہ میگوید : از جناب رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم پرسان کردہ شد کہ یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ! کدام عمل نیک در اجر و ثواب خود با جہاد در راہ خداوند تعالی برابری شود ؟

جناب رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمودند :

شما توان و طاقت انجام آن عمل را ندارید .

صحابہ کرام رضی اللہ عنہم این سوال شان را دو یا سہ مرتبہ تکرار کردند .

در ہر مرتبہ جناب رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم میگفت :

بسم الله الرحمن الرحیم

مقدمه

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ ط وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰی سَیِّدِ الْاَنْبِیَاءِ وَالْمُرْسَلِیْنَ وَعَلٰی اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ اَجْمَعِیْنَ ط

شیخ سعدی (رح) علیه فرموده اند :

خلاف پیامبر کسی ره گزید
که هرگز به منزل نخواهد رسید

یعنی کسیکه غیر راه پیغمبر (ص) راه گزیند هیچ به منزل مقصود خود رسیده نمیتواند. و راه حضرت پیغمبر راهی است که خداوند کریم (ج) به آن حضرت (ص) داده است. درین کتاب که برای صنف هشتم تدوین گردیده سرمایهٔ پربهائی از اقوال و افعال آنحضرت (ص)، یعنی احادیث مبارک جمع آوری شده اند که به برکت مطالعه و عمل کردن به آنها سعادت دارین را نصیب می شویم.

در شریعت اسلام احادیث نبوی (ص) بعد از قرآنکریم اصل دوم است و برخی از احادیث نبوی درحقیقت معنی و تفسیر قرآنکریم و نشان دهندهٔ معنی صحیح

شما توان و طاقت انجام آن عمل را ندارید .

بعداً جناب رسول اکرم صلی الله علیه وسلم فرمودند که :

مثال مجاهد فی سبیل الله مانند آن شخص روزه داری است که تابع آیات خداوند تعالی بوده و ناتوان و مانده نمی شود از روزه گرفتن و از نماز گذاردن تا آنوقت که رجوع کند مجاهد فی سبیل الله به خانه خود .

(این حدیث روایت شده از بخاری و مسلم و نسائی)

معنی بعضی کلمات

۱ـ یعدل : برابر و مساوی می شود .

۲ـ **الجهاد** : جهاد در لغت به معنی کوشش ، مشقت و سختی بوده ، و در شرع شریف عبارت از تحمل تکلیف و مشقت در جنگ همراه کفار است به منظور اعلای کلمة الله

۳ـ **القانت** : مطیع ، طایع و قبول کننده .

۴ـ **لایفتر** : ناتوان نمی شود ، نه ماندگی برایش می آید .

۵ـ **لا تستطیعون** : نمی توانید

توضیح معنی حدیث

درین حدیث شریف مقام ومنزلت مجاہد باندازۂ بلند بیان شدہ است که ہیچ عبادتی ازعبادات به اجر و ثواب مجاہد برابر شده نمی تواند ، زیراکه مصرف مالی ، گرسنگی ، ماندگی ، برداشتن زخمها وحتی شہادت ہم گاہی واقع می شود ، در حالیکه عبادات دیگر چنین نمی باشند .

ازین سبب حضرت رسول مقبول صلی الله علیه وسلم مجاہد را به شخصی تشبیه نمود که روزه دار بوده وتمام شب وروز را بدون وقفه درنماز بگذارد .

فوائد حدیث

ازحدیث فوق الذکر معلوم می شود که ثواب واجرجہاد ازتمام عبادتها زیاده است لذا بر ہر مسلمان است که درین عبادت والا عملاً سہم بگیرد .

تمرین

۱ـ چرا اجر مجاہد از عبادات دیگر زیادتر است ؟

۲ـ آیا اجر و ثواب عباداتی از عبادتها با اجر و ثواب مجاہد را برشده می تواند ؟

۳ـ لغات ذیل را معنی کنید :

الف : يَجْدَلُ

ب : اَلْقَانِتُ

ج : لَا يَفْتُرُ

د : لَا يَسْتَطِيعُونَ

فضائل مسواک

عَنْ عَائِشَةَ رضی اللّٰہُ عنہَا قَالَتْ : قَالَ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم : تَفْضُلُ الصَّلٰوۃُ الَّتِیْ یُسْتَاکُ لَھَا عَلَی الصَّلٰوۃِ الَّتِیْ لَا یُسْتَاکُ لَھَا سَبْعِیْنَ ضِعْفاً .

(رواہ البیہقی فی شعب الایمان)

ترجمہ : از ام المؤمنین حضرت بی بی عایشہ صدیقہ رضی اللہ تعالی عنہا روایت است کہ گفت : جناب رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمودند :

ثواب نماز یکہ برای آن مسواک زدہ می شود بر نماز یکہ برای آن مسواک زدہ نمی شود ہفتاد مرتبہ زیادتر است .

ذکر ہفتاد کنایہ از کثرت است وہم امکان دارد کہ مراد از آن خود این عدد باشد . وہم چنان روایت است از زید پسر خالد کہ گفت :

شنیدم از پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم کہ فرمودند :

اگر نمی بود ترس از انکہ در مشقت اندازم امت خود را بالضرور امر میکردم ایشانرا بہ مسواک زدن در وقت ہر نماز (۱)

---

۱ - عَنْ اَبِیْ سَلَمَۃَ عَنْ زَیْدِ بْنِ خَالِدِ الْجُھَنِیْ رضی اللہ عنہ قَالَ : سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰہِ صلی اللہ علیہ وسلم یَقُوْلُ :

لَوْلَا اَنْ اَشُقَّ عَلٰی اُمَّتِیْ لَاَمَرْتُھُمْ بِالسِّوَاکِ عِنْدَ کُلِّ صَلٰوۃٍ .

رواہ الترمذی

وهم چنین روایت شده از حضرت بی بی عائشه صدیقه «رضی الله عنها» که گفت:
جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند:
مسواک پاک کننده دهن وراضی کننده پروردگار است. (۱)

توضیح معنی حدیث

از تاکید یکه در احادیث متبرکه فوق الذکر بعمل آمده معلوم میگردد که استعمال مسواک منافع زیادی دارد. چنانچه برخی از علما فوائد آنرا هفتاد گفته اند که کمترین آنها معادل کلمه شهادت است هنگام مرگ.

ابن همام در شرح هدایه برای استحباب آن در پنج حالت ذیل تصریح نموده است:

۱- وقت زرد شدن دندانها.
۲- هنگام بیدار شدن از خواب.
۳- هنگام تغییر بوی دهن در اثر گرسنگی.
۴- بعد از خوردن طعامیکه دارای بوی خوش آیند نباشد.
۵- هنگام وضوء و تلاوت قرآنکریم.

---

(۱) عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمَا قَالَتْ:
قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صلى الله عليه وسلم: اَلسِّوَاكُ مُطَهِّرَةٌ لِلْفَمِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ. «رواه الشافعي واحمد والبخاري»

بیت

هزار بار بشویم دهن بمشک وگلاب — هنوز نام تو گفتن کمال بی ادبیست

عدهٔ از محدثین تعداد احادیثی را که در مورد فوائد مسواک روایت گردیده چهل حدیث گفته اند .

از تاکیدی که راجع به استعمال مسواک آمده برمی آید که دین مقدس اسلام در مورد نظافت بطور کل ونظافت دندانها بصورت خاص چقدر توجه نموده است . آری آنچه را طب امروزی در مورد نظافت دندانها ومراقبت آن کشف نموده وسلامت دندانها را اساس صحت وسلامت جسم انسان تشخیص داده ، پیامبر بزرگ اسلام پانزده قرن پیش آنرا بیان وبرای امت خود تعلیم داده است .

این است رمز جاویدان بودن این دین مقدس وتعالیم ارزندهٔ آن که در هر امر ونهی آن برعلاوه تعمیل اوامر خداوندی جل وعلا فوائد بس بزرگ حیاتی واجتماعی که ضامن صحت ، صلاح وفلاح بشر میگردد نیز نهفته است .

فوائد حدیث

۱ - نمازیکه قبل از آن مسواک استعمال شده باشد در آن رضامندی پروردگار است .

۲ - نمازیکه بعد از استعمال مسواک گذارده میشود ثواب آن هفتاد درجه بلندتر از نمازیست که در آن استعمال نشده باشد .

۳ - مسواک زدن برای صحت انسان مخصوصاً دندانها فائده زیادی دارد .

تمرین

۱- نماز یکه قبل از ادای آن مسواک استعمال شده باشد چه اندازه ثواب دارد ؟

۲- حالات استحباب مسواک زدن را بیان نمائید .

۳- برخی از علمائ فوائد مسواک را چند گفته اند ؟

۴- تعداد احادیثی که در فضیلت استعمال مسواک روایت شده چند حدیث میباشد ؟

فضیلت نماز باجماعت

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عُمَرَ «رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صلى الله عليه وسلم: صَلٰوةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلٰوةَ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَّعِشْرِيْنَ دَرَجَةً» «رواه البخاری والمسلم»

ترجمه:

از عبدالله بن عمر رضی الله عنهما روایت است که گفت:

جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم ارشاد فرمودند: "نماز باجماعت نسبت به نماز تنها گذار" که عذر شرعی نداشته باشد" بیست و هفت درجه فضیلت دارد.

معنی بعضی از کلمات

۱- تفضل: فضیلت دارد، برتر است.

۲- الفذ: به فتح فاء و تشدید ذال به معنی فرد و تنها.

۳- درجه: منزلت، رتبه و مقام.

توضیح معنی حدیث

از حدیث مبارک فوق الذکر و نیز احادیث دیگری که درین باب روایت شده برمی آید که مرد مسلمان تا میتواند نماز خود را پنج وقت با جماعت ادا نماید، زیرا نماز یکه با جماعت ادا، می شود بر نماز تنها گذار چندین مرتبه فضیلت دارد. چنانچه درین حدیث به بیست و هفت درجه فضیلت تصریح به عمل آمده است.

در حدیث دیگری از حضرت ابی بن کعب "رضی الله عنه" روایت است که گفت: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند:

به تحقیق نماز مرد مسلمان همراه مرد مسلمان دیگر بهتر است از نماز یکه تنها خوانده شود. و هر قدر تعداد نماز گذاران بیشتر گردد نزد خداوند تعالی محبوب تر می باشد. (۱)

سایر احکام مربوط به جماعت را شما در مضمون فقه شریف خوانده اید آنچه درینجا باید به آن مختصراً اشاره نمود حکمت و فلسفه وجوب جماعت است.

۱- عَنْ اُبَیِّ بن کَعْبٍ رَضِیَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صلی الله علیه وسلم: اِنَّ صَلٰوةَ الرَّجُلِ مع الرَّجُلِ اَزْکٰی من صَلٰوتِهِ وَحْدَهُ وَمَا اَکْثَرَ فَهُوَ اَحَبُّ اِلَی اللهِ.

زیرا احکام اسلامی اعم از عبادات وغیره همه مشتمل بر حکمت های زیادی می باشند، که امر به جماعت نیز یکی از آنها است.

شما میدانید که دین مقدس اسلام دین دنیا و آخرت هر دو است.

لذا در پهلوی تنظیم سایر مسائل در تنظیم روابط اجتماعی بین مسلمانان نیز توجه خاص را مبذول داشته است. مسلمانان در حیات روزمرهٔ خویش به کمک و مساعدت یکدیگر ضرورت دارند لذا باید همواره و طور منظم از حال یکدیگر مطلع باشند. و شکی نیست که روزی پنج مرتبه در یک مسجد جمع شدن اهل مسجد را از اعوال و مشکلات یکدیگر باخبر ساخته و در صورت لزوم به کمک یکدیگر می شتابند.

چنانچه همین رمز در گردآمد های نماز جمعه، عیدین و حتی در ادای مناسک حج نیز نهفته است.

فوائد حدیث

۱- ادای نماز باجماعت نزد خداوند جل جلاله نسبت به نماز تنها گذار فضیلت زیاد دارد.

۲- کسانیکه نماز را باجماعت ادا میکنند از حال یکدیگر خبر می شوند و هنگام ضرورت با یکدیگر کمک میکنند.

۳- در دین مقدس اسلام حکمت های زیادی در ادای نماز های پنجگانه به جماعت، نماز عیدین و جمعه نهفته است.

۴- کسیکه نماز را باجماعت ادا می کند فضیلت آن بر آن نماز یکه تنها ادا می شود بنا بر روایتی ۲۵ درجه و بر روایت دیگری ۲۷ درجه داده می شود.

آن می باشد .

چه احادیث تقریر ، گفتار و عمل جناب رسول الله (ص) ، وحی خفی است.
چنانکه الله ج ، فرموده است :

وَ مَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰى ط اِنْ هُوَ اِلَّا وَحْيٌ يُّوحٰى

جناب رسول الله ص ، از نفس و خواهشات خود سخن نمی گوید . بلکه هرچیزیکه میگوید ، به اساس وحی الهی است .

در شریعت احکامی وجود دارند که تحقق آنها تنها به احادیث نبوی (ص) ثابت شده است .

بناً بر هر مسلمان لازم است در پهلوی تحصیل احکام شرع علم حدیث را نیز بیاموزد تا به زندگانی و کارنامه های رسول الله ص واقف گردیده آنرا در حیات روزمره سرمشق زندگی خود بسازد .

وَمِنَ اللهِ التَّوْفِيقُ

تمرین

۱- فضیلت نماز با جماعت بر نماز تنها گذار چند مرتبه بیشتر است ؟

۲- در رفتن به مسجد و ادای نماز با جماعت چه حکمت های نهفته است ؟

پاکی قلب

عَنْ اَنَسٍ رَضِیَ اللّٰہُ عَنْہُ قَالَ : قَالَ رَسُوْلُ اللّٰہِ صلی اللّٰہ علیہ وسلم یَا بُنَیَّ ! اِنْ قَدَرْتَ اَنْ تُصْبِحَ وَتُمْسِیَ وَلَیْسَ فِیْ قَلْبِکَ غِشٌّ لِاَحَدٍ فَافْعَلْ ثُمَّ قَالَ : یَا بُنَیَّ ! وَذٰلِکَ مِنْ سُنَّتِیْ وَمَنْ اَحَبَّ سُنَّتِیْ فَقَدْ اَحَبَّنِیْ وَکَانَ مَعِیَ فِی الْجَنَّۃِ۔

(رواہ مسلم)

معنی حدیث

از حضرت انس رضی اللہ عنہ روایت ہست کہ گفت : فرمودند رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم : ای پسرک من ! اگر توانی کہ روز وشب را طوری بگذرانی کہ در دل تو با ہیچ کس کینہ و عداوت نباشد پس این کار را بکن .

بعد از آن رسول خدا صلی اللہ علیہ وسلم فرمودند :

ای پسرک من ! این از سنت من است و کسیکہ دوست داشتہ باشد سنت مرا بہ تحقیق دوست میدارد مرا و باشد با من در بہشت .

معنی بعضی کلمات

۱- یا بُنَیَّ : ای پسرک من ، این لفظ در لغت عرب برای اظهار محبت استعمال می شود .
۲- ان قدرت : اگر قدرت داشته باشی .
۳- ان تصبح : که صبح کنی ، یعنی صبح شود بر تو .
۴- وتمسی : در وقت شام داخل شوی یعنی شام شود بر تو .
۵- غش : کینه ، بدخواهی ، چال وفریب
۶- من سنتی : : از طریقه من
۷- معی : همراه من .

توضیح معنی حدیث

حضرت انس رضی الله عنهُ از سن ده سالگی شرف خدمت رسول الله صلی الله علیه وسلم را داشت و تا آخر زندگی آنحضرت صلی الله علیه وسلم همچنان در خدمت وی قرار داشت

ازین سبب نزد رسول الله صلی الله علیه وسلم منزلت بخصوصی داشت .
تا آنکه طرز و راه یکجا بودن در جنت را نیز برایش تعلیم فرمودند .
که هرگاه بتواند قلب خود را از غل وغش ، خیانت و فریبکاری در مقابل برادران مسلمان خود پاک نگه دارد باید این کار را بکند و از آن دریغ ننماید و

فرمودند :

این کار سنت و طریقهٔ مسنونهٔ منست که هرکسی آنرا دوست بدارد و عملی کند گویا که مرا دوست داشته است .

و نتیجه چنان خواهد بود که با من یکجا در جنت باشد ، خداوند بزرگ این سعادت را نصیب همه ما بگرداند .

و شکی نیست که تعلیم آن حضرت صلی الله علیه وسلم برای حضرت انس رضی الله عنهٔ درحقیقت تعلیم برای سایر مسلمین و کافهٔ امت است .

فوائد حدیث

۱ـ هرکسیکه قلب و دل او از غل و غش خالی باشد ، در جنت همراه رسول الله صلی الله علیه وسلم خواهد بود .

۲ـ یکی از سنن حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم اینست که با کسی در دل و قلب کینه نداشته باشیم .

تمرین

۱ - رسول الله صلی الله علیه وسلم به حضرت انس رضی الله عنه چه نصیحت نمودند؟

۲ - چه چیز سبب یکجا بودن در جنت همراه رسول الله صلی الله علیه وسلم می شود؟

۳ - مطلب حدیث فوق الذکر چیست واضح سازید.

۴ - حدیث شریف فوق الذکر را حفظ کرده بمردم برسانید.

اخلاق حسنه

عَنْ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صلى الله عليه وسلم : إِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى قَسَّمَ بَيْنَكُمْ أَخْلَاقَكُمْ كَمَا قَسَّمَ بَيْنَكُمْ أَرْزَاقَكُمْ . إِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى يُعْطِي الدُّنْيَا مَنْ يُحِبُّ وَمَنْ لَا يُحِبُّ ، وَلَا يُعْطِي الدِّيْنَ إِلَّا مَنْ أَحَبَّ فَمَنْ أَعْطَاهُ اللّٰهُ الدِّيْنَ فَقَدْ أَحَبَّهُ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا يُسْلِمُ عَبْدٌ حَتّٰى يُسْلِمَ قَلْبُهُ وَلِسَانُهُ وَلَا يُؤْمِنُ حَتّٰى يَأْمَنَ جَارُهُ بَوَائِقَهُ .

(رواه احمد في شعب الايمان)

معنی بعضی کلمات

۱- اخلاق : عبارت است از خصلتها ، اعمال ، احوال و اوصاف نیکی که از جمله دین اند .

۱- الدّین : عبارت از اسلام و در اینجا عبارت از اخلاق حسنه و آداب است .

معنی حدیث

از عبدابن مسعود رضی الله عنهُ روایت است که گفت :
جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم ارشاد فرمودند :
بدرستی که خداوند جل جلاله تقسیم کرده بین شما خصلت ها وسیرت های شما را چنانچه تقسیم کرده رزق های شمارا « که اسباب دنیا است » بدرستی که خداوند تعالی میدهد دنیا را « که مراد از آن رزق است » کسی را که دوست میدارد ، وکسی را که دوست نمی دارد « کافر ومؤمن مطیع وعاصی را » ونمی دهد دین را « که اخلاق نیک است » مگر کسی را که دوست میدارد. پس کسی را که خدای بزرگ بدهد دین را ، بدرستی که دوست داشته است اورا « بعداً تاکید نمود » قسم وسوگند است به آن ذاتی که روح وجان من درقبضهٔ اوست که مسلمان نشود بنده تا آنکه مطیع گردد دل وزبان او، وایمان کامل « نیاورد » تا آنکه ایمن گردد همسایه او از بدی ها وتکالیف او.
این حدیث را احمد درشعب الایمان روایت کرده است.

توضیح معنی حدیث

الله جل جلاله دنیا را که عبارت از رزق دنیوی است هم برای دوستان خود مانند سلیمان "علیه السلام" وحضرت عثمان بن عفان رض الله عنه ودیگران وهم برای کسانیکه دوست ندارد ایشانرا مانند فرعون ، هامان وغیره میدهد .

ودین را که عبارت از اخلاق حسنه وآداب نیک است نمی دهد مگر کسانی را که دوست میداشته باشد . وهیچ کسی از بندگان خداوند جل جلاله مسلمان واقعی گفته نمیشود تا آنکه سلامتی او از دل و زبان یکی و توأم نباشد .

در اینجا مراد از اسلام قلب ، تطهیر و پاکی آن از عقاید باطله واز اسلام لسان نگاه داشتن آن است از سخنان عبث وبیهوده .

در آخر این حدیث شریف یکی از اوصاف مؤمن کامل نیز بیان گردیده است. وآن اینکه صاحب ایمان کامل کسی خواهد بود که همسایه او از بدی ها وتکالیف او امین گردد.

فوائد حدیث

۱ - تقسیم اخلاق نیک بین انسانها مانند تقسیم ارزاق از طرف خداوند جلّ جلاله است .

۲ - الله جل جلاله اخلاق حسنه را برای کسی میدهد که آنرا دوست داشته باشد .

۳ - الله جل جلاله دنیا را بدوست و دشمن هردو میدهد .

۴ - مسلمان کامل کسی است که قلب او از عقاید باطله و زبان او از سخنان بیهوده پاک باشد .

۵ - مؤمن کامل کسی است که همسایه اش از بدی ها و گزندش ایمن باشد .

تمرین

۱ ـ خداوند جل جلاله دین و دنیا را به چه کسی عنایت میکند ؟

۲ ـ صاحب ایمان کامل در این حدیث عبارت از کدام شخص است ؟

۳ ـ «لَا یَسْلَمُ قَلْبُهُ وَلِسَانُهُ» این جزء حدیث شریف را شرح دهید .

۴ ـ حدیث مذکور را حفظ کنید .

محبت با خداوند ج و رسول الله ص

عَنْ انسِ بنِ مالِكٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ :

اِنَّ رَجُلاً قال : يا رَسولَ الله (ص) !

مَتىٰ السّاعَةُ ؟ قالَ رَسولُ الله صلى الله عليه وسلم وَيْلَكَ وَما أَعْدَدْتَ لَها ؟

قالَ : ما أَعْدَدْتُ لَها إلاّ أَنّي أُحِبُ اللهَ وَرَسُولَهُ.

قالَ : أَنْتَ مَعَ مَنْ أَحْبَبْتَ .

قالَ أَنَسٌ رَضِيَ اللهُ تَعالىٰ عَنْهُ :

فَما رَأَيْتُ المُسْلِمِينَ فَرِحُوا بِشَيءٍ بَعْدَ الاسلامِ فَرَحَهم بِها .

« رواهُ البخاری والمسلم »

ترجمه :

از حضرت انس رض، روایت است که هرآئینه مردی گفت : یا رسول الله ص! قیامت چه وقت خواهد بود ؟

رسول الله ص فرمودند : وای برتو ، چه آمادگی برای آن گرفته ای ؟

آن شخص عرض کرد : کدام آمادگی برای آن نگرفته ام ، جز اینکه خداوند ج و رسولش را دوست دارم .

جناب رسول الله ص فرمودند :

طریقہ حسنہ وسیئہ

عَنْ جریرٍ رضی اللہ عنہُ قال : قَالَ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم : مَنْ سَنَّ فِی الاسلامِ سُنَّۃً حسنۃً فَلَہُ اَجْرُھا واجرُ مَنْ عَمِلَ بِھَا مِنْ بَعْدِہٖ مِنْ غیرِ اَنْ یَنْقُصَ مِنْ اجُوْرِھِمْ شَیْءٌ وَمَنْ سَنَّ فی الْاِسْلامِ سُنَّۃً سَیِّئَۃً کَانَ عَلَیْہِ وِزْرُھا وَ وِزْرُ مَنْ عَمِلَ بھا مِنْ بَعْدِہٖ من غَیْرِ اَنْ یَنقُصَ مِنْ اَوْزَارِھِمْ شَیْءٌ . رواہُ مسلم

معنی حدیث

از حضرت جریر رضی اللہ عنہ روایت است کہ گفت :

جناب رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم فرمودند :

کسیکہ در دین اسلام راہ بہتر و نیکی را ایجاد و بنیان گذاری نمود، ہست برای او اجر این کار وی و نیز اجر و ثواب کسیکہ بعد از وی بآن عمل میکند بدون آنکہ از ثواب ہای ایشان چیزی کاستہ شود .

و کسیکہ بنیاد نہاد در دین ، راہ بدو نامشروع را ، باشد بروی بار گناہ بدکاری خودش و گناہ کسیکہ بعد از وی مرتکب آن میگردد بدون اینکہ از گناہان ایشان

چیزی کاسته شود .

توضیح معنی حدیث

ازاین حدیث مبارک واضح میگردد که هرگاه شخص مسلمانی کارنیکی را بنیانگذاری کند ، مثلاً مدرسه تاسیس نماید و مال ودارائی خود را برای رضای خداوند جل وعلا بمنظور تدریس علوم دینی بمصرف برساند ، برای چنین شخص هم اجر بنای این مدرسه وهم اجر آنانیکه درآن بتحصیل علوم میپردازند داده می شود بدون آنکه ازثواب خود ایشان چیزی کاسته شود .

وهرگاه بالعکس کاربدی راآغاز وبنیانگذاری کرد ، مثلاً سینما ، قمارخانه شرابخانه ، ترویج فلمهای ناروا وامثال آنرا بوجود آورد ، درینصورت نیز برعلاوه گناهانیکه درنتیجه ارتکاب مستقیم این عمل بوی متوجه است ، گناهان کسانیکه ازچنین تاسیسات گمراه کننده استفاده می نمایند ، بدون اینکه از اصل گناه مرتکب آن کاسته شود بگردن او نیز بار میگردد .

فوائد حدیث

۱ـ کسیکه به سنت و طریقه محمدی صلی الله علیه وسلم پابندی داشته باشد، اجر و ثواب او ضایع نمیگردد.

۲ـ هر شخص مسلمان باید بکوشد که در انجام و ابتکار کارهای نیک پیشقدم باشد.

۳ـ مسلمان باید از ارتکاب اعمال ناجایز خودداری نموده مال خود را در راه بدو بی دینی، ساختن سینما، شرابخانه و امثال آن مصرف نکند.

تمرین

۱- طریقه وسنت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم چه بوده ؟

۲- کسیکه طریقه بدو گمراه کننده را بوجود آورد ، رسول اکرم صلی الله علیه وسلم درمورد او چه فرموده است ؟

روش مسلمانان در تبلیغ دین

عَنْ اَبِی هُرَیْرَةَ رَضِیَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : بَالَ اَعْرَابِیٌّ فِی الْمَسْجِدِ فَقَامَ النَّاسُ اِلَیْهِ لِیَقَعُوْا فِیْهِ ، فَقَالَ النَّبِیُّ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ دَعُوْهُ وَاَرِیْقُوْا عَلٰی بَوْلِهٖ سَجْلاً مِّنْ مَّاءٍ اَوْ ذَنُوْبًا مِّنْ مَّاءٍ فَاِنَّمَا بُعِثْتُمْ مُیَسِّرِیْنَ وَلَمْ تُبْعَثُوْا مُعَسِّرِیْنَ .

رواہ البخاری

معنی حدیث

از حضرت ابی هریره رضی الله عنه روایت است که گفت : شخص صحرائی در مسجد بول نمود . مردم برخاستند تا او را لت وکوب نمایند .

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند :

بگذارید او را و بریزید بر بولش سطلی از آب را « که مسجد پاک شود » ، هرآینه شما با مردم راه آسانی را پیش گیرید نه راه سخت گیری را .

معنی بعضی کلمات

۱- لِیَقَعُوْا فِیْهِ : که واقع شوند برآن (بزدن ولت وکوب)
۲- دَعُوْهُ : بگذارید او را، رها کنید او را .
۳- سِجْلاً : سطل

توضیح معنی حدیث

ازحدیث فوق الذکر معلوم می شود که هر مسلمان باید بامردم رویه نیک و اخلاق حسنه داشته باشد .

خصوصاً در کار دین وتعلیم آن بامردم از روش نیک کار بگیرد .

جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم به صحابه کرام رضی الله عنهم فرمودند که شما در تمام کارهای خود از آسانی کار بگیرید.

سخت گیر و زشت نباشید .

زیرا روش تنگ سبب می گردد که غیر اهل دین به تعالیم اسلام گرایش پیدا کرده مسلمان شوند ، درحالیکه سخت گیری و رویه زشت باعث تنفر و دوری میگردد .

چنانچه وقتی جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرت ابوموسیٰ ومعاذ

رضی الله عنهما را به یمن فرستاد فرمودند!

دین مقدس اسلام را به مردم طوری معرفی کنید که برای شان آسان جلوه کند. و طریقه را اختیار نکنید که مردم را از دین مقدس اسلام گریزان و متنفر سازید.

فوائد حدیث

۱ - کسی که از احکام دین بی خبر است به لطف و مهربانی وی را فهمانده از رویه زشت، اهانت، تحقیر و بالت و کوب کار نگیرید.

۲ - علمای کرام باید در تفهیم و تبلیغ دین از یسر و نرمی کار بگیرند و اخلاق حمیده را پیشه خود سازند.

۳ - علمای کرام باید بیش از حد سخت گیر نباشند و در برابر خطاهای دیگران از عفو کار بگیرند.

۴ - بر ماست تا دین مقدس اسلام را طوریکه از صحابه کرام به ما رسیده است بدیگران بصورت درست برسانیم.

تمرین

۱ - اعرابی چه کسی را گویند و او در مسجد چه کرد ؟
۲ - جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم برای صحابه رض چه فرمودند ؟
۳ - صحابه کرام رضی الله عنهم می خواستند بکدام عملی دست بزنند ؟
۴ - حدیث فوق الذکر برای ما چه درس می دهد ؟
۵ - حدیث فوق الذکر را حفظ کنید .

فضیلت سخاوت

عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صلی اللّٰه علیه وسلم : اَلسَّخَاءُ شَجَرَةٌ فِی الْجَنَّةِ فَمَنْ كَانَ سَخِیًّا اَخَذَ بِغُصْنٍ مِّنْهَا فَلَمْ یَتْرُكْهُ الْغُصْنُ حَتّٰی یُدْخِلَهُ الْجَنَّةَ . وَالشُّحُّ شَجَرَةٌ فِی النَّارِ فَمَنْ كَانَ شَحِیْحًا اَخَذَ بِغُصْنٍ مِّنْهَا فَلَمْ یَتْرُكْهُ الْغُصْنُ حَتّٰی یُدْخِلَهُ النَّارَ . « رواه البیهقی »

ترجمه حدیث :

از حضرت ابی هریره رضی الله عنه روایت است که گفت : جناب رسول اکرم صلی الله علیه وسلم فرمودند :

درجنت درختی است بنام سخا پس کسیکه سخی باشد یکشاخ آن درخت را می گیرد و نمی ماند آن شاخ سخی را تا که اورا درجنت داخل گرداند .

وهمچنین درجهنم درختی است بنام بخل . پس کسیکه بخیل باشد گیرد یک شاخ آن را و نمی ماند آن شاخ بخیل را تا که داخل گرداند او را بجهنم .

معنی بعضی کلمات

۱- السَّخَاءُ : مال خود را برای محتاجان و در راه خدا (ج) مصرف کردن .
۲- غُصن : شاخ درخت .
۳- شحیح : بخیل ، ممسک ، ضد سخی است .

توضیح معنی حدیث

کسانیکه بر بندگان خداوند جل جلاله رحم و بایشان کمک و معاونت کرده احتیاج مردم را رفع میکنند ، خداوند جل جلاله برچنین اشخاص رحم نموده آنها را داخل جنت می نماید .
وکسی که بخیل است و با مخلوق خداوند جل جلاله کمک نمیکند وهم با مردم مسکین وفقیر هیچ نوع معاونت نمیکند ، خداوند جل جلاله چنین اشخاص را مستحق قهر وغضب خود گردانیده . آنها را داخل دوزخ میگرداند .

تو [illegible] دست میداری .

حضرت انس (رض) گفت : هیچ وقت ندیدم که مسلمانان بعد از اسلام بچیزی آنقدر خوش شده باشند مانند خوشی و خوشحالی شان بشنیدن این کلام.

معنی بعضی کلمات

۱ : متی الساعة : قیامت چه وقت واقع می شود .

۲ : ویلك : به بسیار معنی آمده است : هلاکت وغیره و درینجا مراد اظهار تعجب است .

۳ : ما اعددت لها : چه آمادگی برای آن گرفته ای ؟

همچنان از ابو هریره (رض) روایت شده که گفت :

جناب رسول الله (ص) ارشاد فرموده اند :

به تحقیق الله تعالی روز قیامت میگوید : کجاست " امروز " آن کسانیکه محبت میکردند درمیان خود تا خالص از برای رضای من ؟

به بزرگی من قسم است که امروز همین اشخاص را در سایهٔ " رحمت " خود ساید کنم که نیست درین روز سایه جز سایهٔ رحمت من . (۱)

توضیح معنی حدیث

چون صحابه کرام رضوان الله علیهم همیشه مشتاق دیدار خداوند (ج) بودند معلوم

---

(۱)- عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رَضِیَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُوْلُ اللهِ (ص) اِنَّ اللهَ تَعَالٰی یَقُوْلُ یَوْمَ الْقِیَامَةِ : اَیْنَ الْمُتَحَابُّوْنَ ؟ بِجَلَالِیْ الْیَوْمَ اُظِلُّهُمْ فِیْ ظِلِّیْ یَوْمَ لَا ظِلَّ اِلَّا ظِلِّیْ . « رواه مسلم »

فوائد حدیث

۱ - سخاوت صفت بزرگی است که انسان توسط آن می تواند بفضل خداوند جل جلاله داخل جنت گردد .

۲ - شخص سخی به جنت نزدیک و از دوزخ دور است .

۳ - بخیل از جنت دور و به جهنم نزدیک است .

تمرین

۱ـ بُخل چرا از تمام بدیها بدتر است ؟

۲ـ درمورد مزایای سخاوت ونیز بدی های بُخل مقالهٔ بنویسید که از ده سطر کم نباشد .

فضیلت صبر وثبات

عَنْ اَبِی هُرَیْرَةَ رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صلی اللّٰه علیه وسلّمَ :
مَا یَزَالُ الْبَلَاءُ بِالْمُؤْمِنِ وَالْمُؤْمِنَةِ فِیْ نَفْسِهٖ وَوَلَدِهٖ وَمَالِهٖ حَتّٰی یَلْقَی اللّٰهَ تَعَالٰی وَمَا عَلَیْهِ خَطِیْئَةٌ .
« رواه الترمذی »

معنی حدیث

از ابی هریره رضی الله عنه روایت است که گفت : رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند : همیشه یعنی وقتاً فوقتاً طور امتحانی مصیبت بر مؤمن ومؤمنه می آید :
گاهی برخودش وگاهی براولادش وگاهی هم برمالش تاکه باخداوند جل جلاله ملاقات کند « فوت نماید » ونباشد بروی گناهی .

معنی بعضی کلمات

۱- مَا یَزَال : همیشه می باشد .
۲- البَلاءُ : مصیبت وامتحان
۳- خطیئةٌ : گناه

توضیح معنی حدیث

مؤمنان همیشه مورد امتحان و ابتلای خداوندی قرار میگیرند . زیرا این دنیا جای امتحان است ، همانطوریکه در اعطای مال ، اولاد ونعمتهای گوناگون حکمت هائی نهفته است هم چنان در نازل شدن مصائب : مرگ ، درد وآفات وبلیات نیز حکمت های الهی وجود دارند

زیرا خداوند جل جلاله بنده خود را هم در حال نعمت مورد امتحان قرار میدهد که آیا وی شکر این نعمت را بجا می آورد یا نه ؟ چه این نعمت عبارت از صحت ، سلامت اعضای بدن و داشتن اولاد باشد وچه داشتن ثروت ، دارائی وجایداد زیاد باشد . هرگاه بنده شکر نعمت را بجا آورد وحقوق مُرتب بر آنرا ادا نماید بحکم آیه کریمه که می فرماید :

لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ فَإِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ط

خداوند جل جلاله در نعمتهای فوق الذکر هنوز برکت انداخته آنرا زیاد میکند. واما اگر مغرور واز خداوند جل جلاله بیگانه شود، مورد قهر وغضب خداوندی جل جلاله قرار میگیرد.

به همین ترتیب در نزول بلیات ومواجه شدن به مصیبت ها نیز حکمتی نهفته است وآن اینکه: آیا بنده مومن هنگام مریضی، درد ورنج، فوت اولاد واز بین رفتن ثروت ودارائی، باز هم صبر میکند وبارگاه خداوند جل جلاله رومی آورد، ویا اینکه راه یأس وناامیدی را پیش میگیرد.

درصورتیکه در برابر این همه مصیبت ها از خود ثبات واستقامت نشان دهد. خداوند بزرگ جل جلاله بفضل وکرم خود گناهان او را مورد عفو قرار داده ودر روز قیامت اورا داخل جنت میگرداند.

فوائد حدیث

۱- صبر کردن در برابر مریضی، مرگ اولاد، تلف شدن واز بین رفتن مال ودارائی سبب رضای خداوند جل جلاله ووسیله دخول جنت است.

۲- مسلمان باید در برابر نعمتهای خداوند تبارک وتعالی شکر ودر برابر مصائب صبر کند.

تمرین

۱ـ مسلمان هنگام مواجه شدن به مصیبت ها چه روش را باید اختیار نماید؟

۲ـ نتیجهٔ صبر و ثبات در برابر شدائد و مصائب عبارت از چه میباشد؟

۳ـ شکر کردن در برابر نعمت های خداوندی چه حکم دارد؟

۴ـ هرگاه مسلمان در برابر نعمتهای خداوند جل جلاله شکر نکند و یا در برابر مصائب از صبر و حوصله کار نگیرد خداوند جل جلاله با وی چه خواهد کرد؟

۵ـ آیا ادای شکران نعمت تنها با اظهار کلمهٔ «شکر کردم» و صبر کردن تنها با اظهار کلمهٔ «صبر کردم» صورت می گیرد و یا نه؟ توضیح دهید.

فضیلت صدقه جاریه

عَنْ اَبِیْ هُرَیْرَةَ رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ : اِذَا مَاتَ الْاِنْسَانُ اِنْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ اِلَّا مِنْ ثَلَاثَةٍ :

مِنْ صَدَقَةٍ جَارِیَةٍ ، اَوْ عِلْمٍ یُنْتَفَعُ بِهٖ ، اَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ یَدْعُوْ لَهٗ

(رواہ مسلم)

معنی حدیث

از ابی ہریرہ رضی اللہ تعالیٰ عنہ روایت شدہ کہ گفت : حضرت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ارشاد فرمودند :

وقتیکہ آدمی میمیرد قطع می شود از وی ثواب عملش مگر از سہ عمل :

۱ - از صدقۂ جاریہ

۲ - از علمیکہ از آن نفع گرفتہ می شود و دیگران مستفید میگردند

۳ - از فرزند نیکی کہ دعا می کند برایش (بعد از مرگ وی)

معنی بعضی کلمات

۱- اِنْقَطَعَ : قطع می‌شود .
۲- جاریه : جاری باقی طور همیشه .
۳- یُنْتَفَعُ بِهِ : نفع گرفته می‌شود با آن .

توضیح معنی حدیث

جناب رسول خدا صلی الله علیه وسلم می‌فرمایند : وقتیکه انسان میمیرد نتیجه واجر تمام اعمالیکه درزندگی انجام میداده مانند نماز ، روزه ، حج زکات جهاد وغیره ، با مرگ او قطع میگردد . مگر سه عمل انسان که درزندگی انجام داده باشد ثواب آن بعداز مرگ نیز بوی میرسد وآنها عبارت اند از :

۱- صدقه جاریه : مثلاً زمینیکه برای مدرسه یا مقبره ویا مسجد وغیره وقف کرده باشد وچاه پل وتاسیسات عام المنفعه رابرای رضای خداوند جل جلاله اعمار نموده باشد ، ثواب آن باقی وبعداز مرگ وی نیز درنتیجه استفاده دیگران برایش میرسد
۲- علم نافع : یعنی علمیکه آنرا شخص طوری بکار انداخته باشد که مورد

استفاده سائر مسلمانان در عصور ما بعد قرار بگیرد .

مانند تالیف ، تصنیف ، تدریس وتعلیم علوم که برای خیر ، سعادت و فلاح انسانها از آن استفاده می شود .

یا اختراعات اشیای عام المنفعه وکشف عوامل امراض وطرق تداوی آنها ، درصورتیکه از طرف یک مرد مسلمان صورت گرفته وانسانهای دیگر از آن استفادهٔ نافع کرده بتوانند ، با استفادهٔ نسل بشر از چنین علم خداوند جل جلاله برای عالم متفکر اجر وثواب دائمی میدهد .

۳ - اولاد وفرزندان نیکوکار وصالحیکه بعد از مرگ پدر و مادر در حق آنها دعای خیر مینمایند .

همچنین درحدیث شریف دیگری از ابی هریره رضی الله عنه روایت است که گفت :

حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم فرمودند :

از جمله اعمالیکه ثوابش بعد از مرگ شخص مومن برایش میرسد عبارت انداز :

۱ - علمیکه آنرا بدیگران تعلیم داده ودرنشر آن سعی ورزیده .

۲ - اولاد نیک کردار یکه از خود بجا گذاشته است .

۳ - قرآنکریم ومصحفیکه به میراث گذاشته ویا درحال حیات خود آنرا وقف کرده باشد .

۴ - مسجدیرا که برای رضای خداوند جل جلاله آباد کرده باشد .

۵ - خانه ایرا که برای بود باش واستفاده مسافران ساخته باشد .

۶ - جوی وآب رویراکه برای استفادهٔ مسلمانان آباد کرده باشد .

۷ - صدقه وخیراتیکه از مال حلال خود در وقت صحت وحیات خود به مساکین وفقراء داده باشد. ثواب این همه بعد از مرگ شخص مومن برایش میرسد. (۱)

فوائد حدیث

بعد از مرگ ثواب صدقه جاریه برای مومن ومسلمان به لطف ومرحمت خداوند جل جلاله داده می شود.

همچنین ثواب علم نافعیکه بعد از مرگ انسان مورد استفاده دیگران قرار گیرد، داشتن اولاد صالحیکه بعد از مرگ شخص درحق وی دعای خیر نمایند کندن جوی، نهر، چاه آب وامثال آن که برای استفاده عامه اعمار وبکار انداخته شده باشد، زمینیکه برای استفاده عموم مردم، مخصوصاً فقراء و بیچارگان وقف شده باشد و یا بمنظور قبرستان وغیره گذاشته شده باشد اعمار تاسیسات عام المنفعه چون شفاخانه، مسجد وامثال آن ثواب این همه بعد از مرگ انسان در نتیجه استفاده دیگران از آن، برایش میرسد.

---

(۱) عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه قَالَ: قال رَسُولُ اللهِ صلى الله عليه وسلم إِنَّ مِمَّا يَلْحَقُ الْمُؤْمِنَ مِنْ عَمَلِهِ وَحَسَنَاتِهِ بَعْدَ مَوْتِهِ عِلْمًا عَلَّمَهُ وَنَشَرَهُ، أَوْ وَلَدًا صَالِحًا تَرَكَهُ أَوْ مُصْحَفًا وَرَّثَهُ أَوْ مَسْجِدًا بَنَاهُ أَوْ بَيْتًا لِابْنِ السَّبِيلِ بَنَاهُ أَوْ نَهْرًا أَجْرَاهُ أَوْ صَدَقَةً أَخْرَجَهَا مِنْ مَالِهِ فِي صِحَّتِهِ وَحَيَاتِهِ تَلْحَقُهُ مِنْ بَعْدِ مَوْتِهِ «رواه ابن ماجه»

است که در دنیا دیدار خداوند ج، میسر می شود، لذا شخص پرسان قیامت را کرد که قیامت چه وقت قائم می شود، تا اگر خداوند ج، خواسته باشد به دیدار او تعالی نایل آید.

مولانا می رومی فرموده است:

عاشقان دائم لقای دوست می دارند دوست
در غم و راحت رضای دوست می دارند دوست
وعدهٔ دیدار در جنت آمد لاجرم
عاشقان جنت برای دوست می دارند دوست

فوائد حدیث گذشته.

۱ - درحقیقت دنیا بی بقا و فانی است.

۲ - مؤمن در جنت به دیدار خداوند ج، راضی و خوشنود می باشد.

۳ - دخول به جنت درحقیقت منحصر به رضای خداوند ج است.

۴ - از حدیث دوم اهمیت دوستی و محبت مسلمین با یکدیگر بخوبی ظاهر میگردد. مخصوصاً درصورتیکه این دوستی و محبت تنها به منظور بدست آوردن مقاصد دنیوی و رسیدن به اهداف مادی و هوسهای شخصی نبوده و مراد از آن حصول رضای خداوند ج، نیز باشد.

تمرین

۱- صدقه جاریه عبارت از چه می باشد ؟

۲ - بعد از مرگ ثواب چه نوع علم به صاحبش میرسد ؟

۳ - بعد از مرگ خیر و ثواب کدام اولاد برای پدر و مادر میرسد ؟

۴ - ثواب کدام قسم زمین برای انسان بعد از مرگ وی داده میشود ؟

۵ - درباره احادیث فوق الذکر چند دقیقه درصنف باهم صحبت نمائید.

استفاده از مال حرام

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، عَنْ رَسُوْلِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ :
لَا يَكْسِبُ عَبْدٌ مَالَ حَرَامٍ فَيَتَصَدَّقُ مِنْهُ فَيُقْبَلُ مِنْهُ. وَلَا يُنْفِقُ مِنْهُ فَيُبَارَكُ لَهُ فِيْهِ وَلَا يَتْرُكُهُ خَلْفَ ظَهْرِهِ إِلَّا كَانَ زَادَهُ إِلَى النَّارِ . إِنَّ اللهَ لَا يَمْحُو السَّيِّئَ بِالسَّيِّئِ وَلَكِنْ يَمْحُو السَّيِّئَ بِالْحَسَنِ إِنَّ الْخَبِيْثَ لَا يَمْحُو الْخَبِيْثَ . « مشکوة »

معنی حدیث

از عبدالله بن مسعود رضی الله عنه روایت است که : حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند :

شخصیکه مال حرام را بدست بیاورد و بعداً آنرا در راه خداوند جل جلاله صدقه وخیرات کند این صدقه وخیرات نزد خداوند جل جلاله قبول نمی شود .
واگر آن مال حرام را بمصرف خود و فامیل خود برساند ، در آن هیچ وقت برکت نخواهد بود .
و وقتی بمیرد ، مال حرام زاد وتوشهٔ راهش خواهد بود بطرف جهنم .

بتحقیق الله جل جلاله بدی را بذریعهٔ بدی محو ونابود نمیکند ، بلکه بدی را باعمل نیک ازبین میبرد ، هرآئینه چیز خبیث وناپاک بمثلش ازبین برده نمی شود .

معنی بعضی کلمات

۱- مال حرام : مالی را گویند که ازراه های غیر مشروع مانند : قمار دزدی رشوت غصب وغیره بدست آمده باشد .

۲- فَیُبَارِكَ لَهُ فِیهِ : که برکت باشد وی را درآن یعنی در مال حرام برکت نیست .

۳- الخبیث : چیز مردار وحرام

توضیح معنی حدیث

ازین حدیث مبارک ثابت می شود که مسلمان هیچوقت باید در صدد بدست آوردن مال ازطریق حرام نباشد وبه مجردیکه بتواند این تصمیم را عملی کند درحقیقت خود را از ارتکاب جرائم زیادی نجات میدهد .

زیرا باید رشوت نگیرد ، غصب ، دزدی ، اختلاس ، تزویر ، تقلب وقطاع الطریقی نکند ، سود نخورد ، اموال واشیاء حرام مانند شراب مواد مخدره وغیره را بفروش نرساند .

مقصد اینکه سائر اعمالی را که مصدر کسب مال حرام است ترک نگردد .

این است جامعیت کلام آنحضرت صلی الله علیه وسلم که دریک عبارت کوتاه

وموجز چه مطالبرا گنجانیده اند .

علاوه برآن دراین حدیث مبارک نتایج مرتب برکسب مال حرام را نیز توضیح فرموده اند وآن اینکه دراعطاء صدقات ازآن مال اجر وثواب ودرمصرف آن خیر وبرکت وجود ندارد . وآنچه بعدازمرگ شخص بقسم میراث بماند ، موجب عذاب خداوندی جل وعلا له وسبب دخول دوزخ میگردد .

فوائد حدیث

۱ـ برهرمسلمان لازم است که ازکسب مال حرام خودداری نماید .

۲ـ هرگاه شخص مال حرام را ، بهرذریعه که بدست آورده باشد صدقه وخیرات کند ثواب واجر برایش داده نمی شود .

۳ ـ جمع کردن مال حرام وبمیراث گذاشتن آن سبب دخول دوزخ میگردد .

تمرین

۱ - کسب وحاصل کردن مال ازطریق حرام وغیرمشروع چه اضرارفردی واجتماعی دارد ؟

۲ - خواص ونتایج مالیراکه ازراه حرام بدست آمده بیان نمائید .

۳ - درمورد جامعیت این حدیث مبارک صحت نمائید .

کیفیت سلام دادن وآداب آن

عَنْ عِمْرَانَ بن الحُصَينِ رَضِيَ اللّٰه عنهما قال جاءَ رجلٌ إلى النّبيّ صَلّى اللّٰه عليه وسلّمَ فقال: السّلامُ عَلَيْكُمْ. فَرَدَّ عَلَيْهِ ثمّ جَلَسَ فقال النّبيّ صلى اللّٰه عليه وسلم: «عَشَرٌ» ثُمّ جاءَ آخَرُ فقالَ: السلامُ عَلَيْكُمْ ورَحْمَةُ اللّٰه فَرَدَّ عَلَيْهِ فَجَلَسَ فقال: عشرُونَ، ثُمّ جاءَ آخَرُ فقالَ: السّلامُ عَلَيْكُمْ ورحمةُ اللّٰه وبَرَكاتُهُ فَرَدَّ عَلَيْهِ فَجَلَسَ، فقال «ثلاثُونَ»

«رواه ابو داود والترمذی، وقال حدیث حسن

معنی بعضی کلمات

۱- السّلامُ عَلَيْكُمْ: سلامتی باشد برشما «ازضررمن درامان هستید»

۲- رحمة اللّٰه: رحمت خداوند جل جلاله باشد برشما.

۳- بَرَكاتُهُ: برکتهای خداوند جل جلاله «باشد برشما»

معنی حدیث

از حضرت عمران بن حصین رضی الله عنهما روایت است که گفت :
مردی بحضور نبی کریم صلی الله علیه وسلم آمده گفت
السَّلامُ عَلَیکُمْ ، جوابش را داد و او نشست .
پیغمبر صلی الله علیه وسلم گفت « ده » ، پس شخص دیگری آمد و
گفت : السلام علیکم ورحمة الله ، آنحضرت صلی الله علیه وسلم
جوابش را داد و آن شخص نشست پیغمبر صلی الله گفت « بیست »
بعد از آن شخص دیگری آمد و گفت : السَّلامُ عَلَیکُمْ وَرَحمَةُ اللهِ
وبرکاتهُ ، پس جوابش را داد و نشست پیغمبر صلی الله علیه وسلم فرمود : سی .

توضیح حدیث

سلام دادن یک دیگر یکی از خصال مسنونهٔ و اوصاف نیکی است که باید بین مسلمانان رواج داشته باشد طبق نصوص شرعی لازم است که خوردان به بزرگان، جوانان به پیران، رهروان به نشستگان و کسیکه به خانهٔ خود یا خانه دیگران داخل می شود سلام بدهند، الفاظ مکمل سلام طوریکه در حدیث مبارک فوق الذکر تصریح شده عبارت اند از «السلام علیکم و رحمة الله وبرکاته» که ادای سلام باین ترتیب دارای ثواب زیاد می باشد چنانچه درحدیث مذکور از آن به کلمهٔ ثلاثون یعنی سی درجه تعبیر شده. ولی اگر بالفاظی چون «السلام علیکم» و «السلام علیکم و رحمة الله» سلام داده شود نیز جائز است اما ثواب آن کمتر است.

درمورد ادای سلام آیات واحادیث زیادی وجود دارد.

چنانچه خداوند جل جلاله می فرماید:

یَاأَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُیُوتًا غَیْرَ بُیُوتِکُمْ حَتَّی تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَی أَهْلِهَا. سورة النور آیه «۲۷»

ترجمه

ای مسلمانان داخل نشوید به خانه های غیراز خانه خویش تا آنکه طلب اجازت نکنید. ووقتی قصد داخل شدن کردید سلام دهید براهل آن (ساکن آن خانه)

هم چنان از حضرت انس رضی الله عنه روایت شده که گفت :
رسول اکرم صلی الله علیه وسلم فرمودند : ای پسرکم وقتی داخل خانهٔ خود شدی
پس سلام بده زیرا این خصلت برای تو و اهل خانهٔ تو برکت بار می آورد. (۱)

درجواب سلام باید کوشش شود که با الفاظ مکمل تر از الفاظ سلام دهنده
باشد ، یعنی اگر شخص گفت السلام عَلَيْكُمْ بهتر است درجواب او
گفته شود وعَلَيْكُمُ السلامُ وَرحمةُ اللهِ چنانچه الله تبارک تعالی میفرماید:
« وَاِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِاَحْسَنَ مِنْهَا اَوْ رُدُّوهَا »
سوره النسا آیه ۸۶

ترجمه : وچون تعظیم کرده شدید به سلامی پس تعظیم کنید بهتر از آن و یا
به همان کلمه « مثل آن » جواب دهید .

در ادای سلام برعلاوه اینکه تعمیل اوامر شرع شریف وتطبیق طریقه مسنونه
است دو فائده واضح وصریح نیز درآن نهفته میباشد :

۱- اینکه با ادای سلام خوف و وحشت از شخص طرف مقابل زائل گردیده
ومطمئن میگردد که از آزار و اذیت سلام دهنده درامان است .

۲- با ادای سلام ، هر نوع کدورت و آزردگی که بین دو نفر موجود باشد
از بین رفته ، قدم موثری در راه محبت وصمیمیت بالمعنی برداشته می شود .

---

(۱) عَنْ اَنَسٍ رضی الله عنه اَنَّ رَسُوْلَ اللهِ صلی الله علیه وسلم
قال: يَا بُنَيَّ اِذَا دَخَلْتَ عَلٰى اَهْلِكَ فَسَلِّمْ يَكُوْنُ بَرَكَةً عَلَيْكَ وَ
عَلٰى اَهْلِ بَيْتِكَ . « رواه الترمذی »

سلام دادن سنت وجواب سلام واجب است .

واین باستثنای حالات ذیل میباشد :

۱ - هنگام خطبه گفتن .

۲ - در وقت أذان .

۳ - بر راوی حدیث حین روایت آن .

۴ - بر اقامت گوینده درحین گفتن اقامت .

۵ - هنگام تلاوت قرآنکریم .

۶ - هنگام تدریس علوم شرعیه .

۷ - در وقت نان خوردن

۸ - در وقت قضای حاجت .

فوایدحدیث

۱ - سلام دهنده باید سعی وکوشش نماید که با الفاظ کامل آن ادای سلام نماید تا مستحق اجر وثواب بیشتر گردد .

۲ - شخص نو وارد باید اول ادای سلام نموده بعداً درجای خالی بنشیند .

۳ - سلام دادن سنت وجواب سلام واجب است .

۴ - با سلام دادن یکنفر از جماعه چند نفر، ویا خود دادن یکنفر از طرف چندنفر تکلیف دیگران رفع میگردد

تمرین

۱ـ حصول جنت به چه میسر می‌شود ؟

۲ـ هدف اصلی طلب جنت چیست ؟

۳ـ هدف شخص پرسان کننده از وقت قیام روز قیامت چه بود ؟

تمرین

۱ـ حکم سلام دادن چیست ؟

۲ـ حکم جواب ورد سلام چیست ؟

۳ـ سلام دادن چه فایده دارد ؟

۴ـ درکدام حالات شخص به سلام دادن مکلف نمیباشد ؟

۵ـ آیا اگر از جمله چند نفر یکی سلام بدهد ویا ازبین چند نفر یکی به جواب سلام بپردازد درحق دیگران کفایت میکند ویا نه ؟

حقوق مهمان ومهماندار

عَنْ خُوَيلِدِ بنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رسول اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ . جَائِزَتُهُ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ ، وَالضِّيَافَةُ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ وَ بَعْدَ ذَلِكَ فَهُوَ لَهُ صَدَقَةٌ . وَلَا يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَثْوِيَ عِنْدَهُ حَتَّى يُحَرِّجَهُ . « رواه البخاری والمسلم »

معنی بعضی کلمات

۱ـ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ : پس عزت کند مهمانش را .

۲ـ جَائِزَتُهُ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ : انعام وعطیه برای مهمان یک شبانه روز است .

۳ـ أَنْ يَثْوِيَ عِنْدَهُ : که بستره اندازد نزد میزبان یعنی انکه روز های درازی را درخانهٔ او سپری نماید .

۴ـ حَتَّى يُحَرِّجَهُ : تا صدیکه میزبان را بتکلیف سازد .

معنی حدیث

از حضرت خویلد بن عمر رضی الله عنه روایت است که گفت :
فرمود جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم :
کسیکه به خداوند جل جلاله وروز قیامت ایمان داشته باشد
پس باید مهمان خود را عزت کند . یکشبانه روز «مهمان نوازی»
حق مهمان است . تا سه روز «حق نهائی» مهمانداری است ،
بعد از سه روز خدمت مهمان صدقه وخیرات است .
برای مهمان جائز نیست درخانه میزبان ، «صاحب خانه»
بستره انداخته باقی بماند تا حدیکه او را تکلیف سازد .

توضیح معنی حدیث

دین مقدس اسلام سائر مناسبات بین افراد جامعه بشری را تنظیم
نموده که در زمره آنها یکی هم حقوق مهمان ومهمان دار قرار دارد که
آنرا نیز به نحو أحسن تنظیم کرده ، آداب آنرا بیان داشته است .

از حدیث مبارک فوق اینگونه استفاده می شود که انسان مومن و مسلمان باید مهمان خود را با پیشانی باز پذیرائی نموده بخصوص در شب یا روز اول بیشتر در ضیافت و عزت داری وی بکوشد، و در روزهای بعدی نیز حقوق ضیافت معمولی را بجا آورد.

از عبارت " وبعد ذلك فهو له صدقة "

برمی آید که قبل از سه روز ضیافت حق مهمان است و بعد از سه روز حکم صدقه و خیرات را دارد، یعنی هرگاه صاحب خانه بعد از سه روز به عزت داری مهمان نپردازد و یا مهمان را بنوعی جواب بدهد گنهکار نمی شود.

و از جمله آدابی که باید مهمان آنرا رعایت کند اینست که مدت اقامت خود را در خانه مهماندار طولانی نسازد.

زیرا طول اقامت صاحب خانه را بتکلیف ساخته و در نتیجه باعث کم عزتی خود مهمان نیز میگردد.

اما از عبارت حتی یحرجه اشارتاً چنین فهمیده می شود که هرگاه طول اقامت مهمان برای صاحب خانه بی تفاوت بود و وی از آن متأذی و به تکلیف نمی شد باکی ندارد.

لذا گفته می توانیم که در این حدیث شریف برای مهمان و میزبان هردو هدایت داده شده است:

برای میزبان هدایت آن شده که عزت مهمان را بنماید، البته عزت داری تنها صرف نان و آب نیست بلکه باید با پیشانی باز و خوشی باوی پیش آمد شود. و طوریکه قبلاً نیز گفته شد برای مهمان چنین هدایت شده که باید مدت اقامت خود را بحدی طولانی نسازد که سبب تکلیف میزبان گردد.

در مورد عزت و احترام مهمان احادیث دیگری نیز از آنحضرت صلی الله علیه وسلم روایت شده است که میفرماید :

عن اَبی هُرَیْرَهَ رضی الله عنهُ اَنَ رَسُولَ الله صَلَی الله علیه وسلم قالَ: مَنْ کانَ یُؤمِنُ بِا للهِ وَالیَوْمِ الاخِرِ فَلْیُکرِمْ ضَیفَهُ وَمَنْ کانَ یُؤمِنُ با لله وَالیَوْمِ الاخِرِ فلیَصِلْ رَحِمَهُ وَمَنْ کان یُؤمِنُ بِا لله وَالیَوم الاخِرِ فَلْیَقُلْ خیراً اَوِلیَصْمُتْ .

(رواه البخاری والسلم)

ترجمه : کسیکه بخداوند جل جلاله و روز آخرت ایمان دارد باید عزت مهمان خود را بنماید ، با اقربای خود صله رحم داشته از ایشان دوری نکند ، وسخنان نیکو بگوید ویا اینکه ساکت باشد .

فوائد احادیث فوق الذکر

۱- مهمان نوازی کار خوب و از جملهٔ علائم ایمان داری است

۲- مهمان نیز باید آداب مهمان شدن را رعایت کند واقامت خود را در خانه صاحب خانه طولانی نسازد تا باعث تکلیف و انزجار صاحب خانه نگردد .

تمرین

۱- آداب مهمان ومهماندار را بیان نمائید .

۲- حدیث شریف مذکور را حفظ نموده برای همه برادران ودوستان خود در مورد تبلیغ نمائید .

حقوق والدین

عَنْ عبد اللّٰہِ بن عباسٍ رضی اللّٰہُ عنہما اَنَّ رسول اللّٰہِ صلی اللہ علیہ وسلمَ قال :

مَا مِن وَلَدٍ بَارٍّ یَنظُرُ اِلٰی وَالِدَیہِ نَظرَۃَ رَحمَۃٍ اِلَّا کَتَبَ اللّٰہُ لَہُ بِکُلِّ نَظرَۃٍ حَجَّۃً مَبرُورَۃً .

قَالُوا وَاِن نَظَرَ کُلَّ یَومٍ مِائَۃَ مَرَّۃٍ ؟ قَالَ : نَعَمْ ، اللّٰہُ اَکبَرُ وَاَطیَبُ .

(رواہ البیہقی فی شعب الایمان)

معنی بعضی کلمات

۱۔ مَا مِنْ وَلَدٍ بَارٍّ : نیست ہیچ فرزند نیکی .

۲۔ نَظْرَۃَ رَحمَۃٍ : نظر کردن با محبت و مہربانی

۳۔ حَجَّۃً مَبْرُورَۃً : حج مقبول .

معنی حدیث

از حضرت عبداللہ بن عباس رضی اللہ عنہما روایت است کہ حضرت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم فرمودند :

ہر فرزند صالح و نکو کار یکہ با لطف و مہربانی بہ مادر و پدر خود نگاہ کند ، اللہ تبارک و تعالیٰ در مقابل ہر نگاہ و نظر وی ثواب و اجر یک حج مقبولہ را برایش میدہد .

صحابۂ کرام رضوان اللہ علیہم پرسیدند :
اگرچہ روزانہ صد بار نظر کند ؟
آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم فرمودند : آری ! خداوند جل جلالہ بزرگتر ومہربانتر است (از آنچہ درفکر شما خطور میکند) .

توضیح معنی حدیث

والدین براولادشان حقوق زیادی دارند .
ازین سبب درقرآن عظیم الشان وهم دراحادیث نبوی درین مورد تاکید زیادی صورت گرفته چنانچه خداوند جل جلاله می فرماید :

وَقَضٰى رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوٓا إِلَّآ إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ
إِحْسَانًا ۚ إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا
أَوْ كِلَاهُمَا ، فَلَا تَقُلْ لَّهُمَآ أُفٍّ وَّلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ
لَّهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ۚ وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ
الرَّحْمَةِ ، وَقُلْ رَّبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا ۚ

(سورہ الاسراء آیہ ۲۳)

ترجمہ : وحکم کرد پروردگار تو که عبادت مکنید مگر خودش را ونیکوکاری کنید باید روما در اگر برسند نزد تو یکی یا هر دوی شان بسن پیری وپس مگو حتیٰ اُف وبانگ مزن برایشان (زجر وتوبیخ مکن) وبگو به ایشان سخن نیکو وپست کن برای ایشان بازوی تواضع را از

جهت مهربانی وبگو :

ای پروردگار من (ببخشای) رحم کن برایشان چنانچه پرورش کردند مرا درخورد سالی .

طوریکه میبینیم دراین آیه مبارکه بعد ازپرستش ذات خالق یکتا موضوع احسان ونیکی باوالدین ذکرگردیده که این مقارنت اشاره بزرگی است بمقام والا وارجمند والدین .

سپس به نحوهٔ برخورد باایشان وطرز احسان کردن اشاره شده فرموده است :

وقتی هردو یا یکی ازایشان بمرحلهٔ پیری برسند باید دربرابرایشان خیلی متواضع وفرمانبردار بود ، وکاری نکند که باعث آزردگی وانزجارشان گردد زیرا درین مرحله والدین نسبت اینکه قلب نازک وحساسات رقیق میگردد بدست گیری وتوجه زیادی ضرورت دارند .

ازین سبب خداوند جل جلاله اولاد را ازهرگونه بی ادبی دربرابرشان ممنوع قرار داده ، اجازه نداده است که حتی کلمهٔ اُف درمقابل ایشان استعمال شود چه رسد به قهرشدن ویاابراز انزجار .

همچنان شیوه دعا وصلت آنرا بما تعلیم داده که ما باید همواره درحق شان دعای مغفرت نموده وحالت طفلی خودرا بخاطر بیاوریم که چطورشب و روز درتربیه وپرورش ما کوشیدند .

ووقتی حدیث مبارک فوق الذکررامشاهده میکنیم میبینیم که عین مطلب راتائید میکند .

زیرا درحدیث مبارک نیز باین مطلب اشاره شده که خدمت والدین ثواب زیاد دارد واولاد برعلاوه اینکه همواره باید درخدمت ایشان

قرار داشته باشد لازم است که برخورد ظاهری وحتی نگاه خود را بصرف آنها درکنترول داشته وطوری بسوی ایشان نگاه کنند که از چشم شان آثار لطف، مهربانی ومحبت هویدا باشد .

خداوند تبارک وتعالی دربرابر این لطف ومهربانی اولاد ثواب واجر زیادی راوعده داده ، چنانچه حدیث مبارک فوق الذکر درمورد صراحت دارد که درمقابل هرنگاه مملو ازمحبت ثواب یک حج را کمائی مینماید گرچه روزانه صد بار نیزاین عمل تکرار گردد .

زیرا اعطای ثواب بهر اندازهٔ که باشد نزد خداوند جل جلاله کمی نداشته و ازخزاین رحمت او تعالی چیزی کاسته نمی شود .

همانطوریکه والدین هنگام حیات شان براولاد خویش حقوق زیادی دارند درزمان بعد ازمرگ نیز حقوق شان قطع نمیگردد .

که برخی ازین حقوق طوریکه درحدیث شریف دیگری آمده عبارت اند از :

۱- برای اوشان همواره دعای نیک وطلب مغفرت نمودن .
۲- عهد وپیمان شانرا بجا کردن .
۳- با اقربا وخویشاوندان شان ارتباط دوستی راحفظ نمودن .
۴- دوستان صالح ونیک شانرا احترام کردن .

اطاعت رسول الله

صلی الله علیه وسلم

عَنْ اَبِی هُرَیْرَةَ رَضِیَ اللهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صلی الله علیه وسلم :
کُلُّ اُمَّتِی یَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ اِلَّا مَنْ اَبٰی. قِیْلَ : وَمَنْ اَبٰی ؟ قَالَ : مَنْ اَطَاعَنِیْ دَخَلَ الْجَنَّةَ وَمَنْ عَصَانِیْ فَقَدْ اَبٰی . "رواه البخاری"

معنی حدیث

روایت است از ابی هریره رضی الله عنه که گفت : جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند :

تمام امت من داخل جنت می شوند مگر کسی که امتناع ورزید .

کسی گفت : کدام شخص امتناع ورزید ؟

جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند :

کسی که اطاعت وفرمان برداری مرا نمود داخل جنت می شود ، وکیکه نافرمانی مرا کرد ، پس درحقیقت او امتناع ورزید .

فوائد احادیث مذکور

۱ - اولاد باید از ته دل درخدمت پدر و مادرخود قرار داشته باشند.
۲ - اولاد باید درمقابل پدر و مادرخیلی محتاط باشند. حتی نگاه کردن بایشان نیز توأم بالطف ومهربانی باشد.
۳ - برای چنین اولاد ثواب زیادی ازجانب خداوندجل جلاله داده می شود.

تمرین

۱ - با والدین چه قسم باید رفتار شود ؟

۲ - حدیث مبارک فوق الذکر را حفظ نمائید .

فضیلت عالم

عَنْ اَبِیْ اُمَامَةَ الْبَاهِلِی رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهُ
قَالَ : ذُکِرَ لِرَسُوْلِ اللّٰهِ صلی اللّٰه علیه وسلّم رَجُلَانِ
اَحَدُهُمَا عَالِمٌ وَالْآخَرُ عَابِدٌ
فَقَالَ : رَسُوْلُ اللّٰهِ صلّی اللّٰه عَلَیْه وسلم : فَضْلُ الْعَالِمِ
عَلَی الْعَابِدِ کَفَضْلِیْ عَلَی اَدْنَاکُمْ .
ثُمَّ قَالَ رسول اللّٰه صلی اللّٰه علیه وسلم :
اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰئِکَتَهُ وَاَهْلَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ حَتّٰی النَّمْلَةَ
فِیْ جُحْرِهَا وَحَتّٰی الْحُوْتَ لَیُصَلُّوْنَ عَلٰی مُعَلِّمِ النَّاسِ الْخَیْرَ.

« رواه الترمذی »

معنی بعضی کلمات

۱ـ العابد : شخصیکه برای رضای خداوند جل جلاله به عبادت وی مشغول باشد .

۲ـ عالم : مراد از عالم درین حدیث شخصیت که به علم فقه، تفسیر و حدیث وغیره علوم مفیده علم داشته باشد .

۳ـ فضل : برتری .

۴ - اَدْنَاکُم : کمترین شما .
۵ - النَّمْلَة : مورچه .
۶ - لَیُصَلُّوْنَ : هرآئینه دعائی «خیر» می کنند .
۷ - علی معلم الناس : بر تعلیم دهنده مردم .
۸ - الخیر : نیکی .

معنی حدیث

از حضرت ابی اُمامه الباهلی روایت است که فرمود : بحضور رسول الله صلی الله علیه وسلم راجع بدو شخصیکه یکی عابد و دیگری عالم بود یاد آوری شد «که کدام یکی از ایشان بهتر است» .

آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمودند که : فضیلت عالم بر عابد مانند فضیلت من بر کمترین شما است . بعداً رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند : هرآئینه خداوند جل جلاله و ملائکه و ساکنین زمین و آسمانها حتی مورچه در غار خود و ماهی در آب برای تعلیم دهنده انسانها دعای خیر میکنند . این حدیث را ترمذی روایت کرده است .

توضیح معنی حدیث

از حدیث مبارک فوق الذکر معلوم میگردد که دین مقدس اسلام دین دنیا و آخرت هردو میباشد. لذا نباید صرف به عبادت کردن و در همیشه نشستن اکتفا نمود.

زیرا هرگاه شخص شب و روز به عبادت خداوند جل جلاله مصروف و ارتباط خود را با دنیا قطع نماید، مفاد آن اکثراً برای خودش میرسد درحالیکه اشتغال به تحصیل علم برعلاوه اینکه خودش از آن مستفید میگردد دیگران را نیز از علم خود بهره مند میسازد.

طبیعی است که فضیلت چنین شخص بدون شک بیشتر از کسی است که تنها شب و روز به عبادت اشتغال می ورزد.

لذا بر هر فرد مسلمان لازم است تا علاوه براینکه به اطاعت و عبادت ذات اقدس الٰهی می پردازد. در تحصیل علوم نیز کوشش نماید.

بخاطر توضیح همین مطلب وقتی از رسول مقبول صلی الله علیه وسلم در مورد این دو «عالم و عابد» پرسیده شد درجواب فرمودند.

که عالم برعابد چنان فضیلت دارد مانند فضیلت من برادنای شما. زیرا شخص عالم احکام خداوند جل جلاله و شریعت اسلام را بمردم تعلیم میدهد، به این ترتیب او شانرا براه راست رهنمائی میکند درحالیکه شخص عابد طوریکه قبلاً گفته شد، نفع و مفاد عبادتش تنها بخودش میرسد وکسی دیگر از آن استفادهٔ مستقیم کرده نمیتواند.

فوائد حدیث

۱ـ بر ما مسلمانان لازم است که با علماء همصحبت شده و راجع بمسایل و احکام شرع و نیز راجع به موضوعات دینوی و انکشافاتی که در هر عصر ظاهر گردیده و به سعادت و خوشبختی انسانها کمک کرده، باعث پیشرفت و ترقی امور دینی و دنیوی میگردد، معلومات حاصل کرده از اوشان استفاده نمائیم.

۲ـ خداوند تبارک تعالی و ملائکه و اهل آسمانها و زمین بلکه تمامی مخلوقات برای معلم بشر در کارهای نیک دعا می کنند.

تمرین

۱ - درین حدیث کدام قسم عالم مراد است ؟

۲ - عابد کدام شخص است وچه میکند ؟

۳ - فضیلت عالم برعابد ازچه وجه است ؟

شفاعت رسول الله
صلی الله علیه وسلم

عن ابی هُرَیرَةَ رضیَ اللهُ عنه ، عن النَّبِیِّ صلّی اللهُ عَلَیْهِ وسلّمَ قال :
اُسعدُ النّاسِ بشفاعتی یومَ القیامةِ مَنْ قالَ لآ اِلٰه اِلّا اللهُ ، خالِصاً من قلبِهِ اَوْ نفسِهِ .
(رواه البخاری)

معنی بعضی کلمات

۱- اَسعدُ النّاس : خوشبخت ترین مردم
۲- خالصاً من قلبِهِ : با اخلاص وازته دل .

معنی حدیث

حضرت ابوهریره رضی الله عنهُ از رسول الله صلی الله علیه وسلم روایت کرده که میفرمایند :
نیک بخت ترین مردم که روز قیامت مستحق شفاعت من میباشد

کسی است که کلمه لا اله الا الله را با اخلاص و از ته دل گفته باشد .

توضیح معنی حدیث

این حدیث مبارک گرچه از لحاظ الفاظ بسیار مختصر است اما دارای مفهوم بسیار وسیع می باشد مقصد اینست :

کسیکه توحید را با خلوص نیت اختیار نکرد و اسلام را قبول ننمود، در روز حشر مستحق شفاعت آنحضرت صلی الله علیه وسلم گردیده نمی تواند وهمچنان کسیکه بزبان کلمه توحید را ادا نماید اما در قلب او طور راستین جاگزین نگردد پس آن شخص هم از شفاعت آنحضرت صلی الله علیه وسلم بی نصیب خواهد بود .

رسول الله صلی الله علیه وسلم صرف شفاعت آن اشخاص را میکند که آنها از ته دل ایمان آورده و به حقانیت توحید عقیدهٔ کامل داشته باشند .

زیرا چنین اشخاص با چنین ایمانی بانجام اعمال نیکو بوجه احسن آماده میگردند .

فوائد حدیث

۱ - مستحق شفاعت رسول الله صلی الله علیه وسلم صرف اشخاصی می باشند که از ته دل و با اخلاص کامل کلمهٔ لا اله الا الله ، را گفته و به آن ایمان داشته باشند .

۲ - کسیکه توحید را اختیار نکرد و اسلام را از ته دل و با خلوص نیت قبول ننمود، اگرچه ظاهراً با اقرار بزبان بکلمه (لا اله الا الله) خود را مسلمان وانمود کند، در روز حشر سزاوار شفاعت آنحضرت صلی الله علیه وسلم گردیده نمیتواند .

تمرین

۱ - شفاعت رسول الله صلی الله علیه وسلم برای چه کسی میسر می شود ؟

۲ - شفاعت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم برای امت وی در کدام وقت می باشد ؟

معنی بعضی کلمات

۱- اِلّا مَن اَبیٰ : مگر کسیکه ابا و امتناع ورزید .
۲- وَمَنْ عَصَانِیْ : کسیکه نافرمانی از امر من نمود .
۳- وَمَنْ اَطَاعَنِیْ : وکسیکه اطاعت کرد مرا .

توضیح حدیث

هرگاه به مطالعه قرآنکریم واحادیث نبوی وکتب سیر وتواریخ متوجه شویم خود به خود واضح می شود که بکدام اندازه آیات قرآنی واحادیث نبوی صلی الله علیه وسلم راجع به اطاعت وفرمان برداری رسول الله صلی الله وعلیه وسلم آمده زیرا که اطاعت رسول الله "ص" درحقیقت اطاعت خداوند جل جلاله است ، ومخالفت از ارشادات رسول الله صلی الله علیه وسلم درحقیقت مخالفت وسرکشی از اوامر خداوند "ج" میباشد .

ازین سبب هرگونه مخالفت از اوامر وارشادات پیغمبر "ص" در دنیا موجب تباهی هلاکت ، شرمندگی وروسیاهی ودرآخرت موجب عذاب دردناک وجهنم است . وجناب رسول الله صلی الله علیه وسلم چنان داعی بسوی خداوند "ج" است که مخلوق او "ج" را به طرف جنت ورضامندی خالق یکتا می طلبد . واز قهر خداوند تعالیٰ وعذاب جهنم خلاص می کند . وکسیکه دعوت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم راقبول نکرد واز اطاعت وی "ص" باورزید هیچ وقت از عذاب خداوند "ج" خلاص نشده

مسئولیت امام ومؤذن

عَنْ أَبِیْ هُرَیْرَةَ رَضِیَ اللهُ عَنْهُ قَالَ :
قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّی اللهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ : اَلْإِمَامُ ضَامِنٌ
وَالْمُؤَذِّنُ مُؤْتَمَنٌ. اَللّٰهُمَّ اَرْشِدِ الْاَئِمَّةَ وَاغْفِرْ لِلْمُؤَذِّنِیْنَ.
(رواه ابو داؤد)

معنی بعضی کلمات

۱ ـ الامامُ : کسیکه باو اقتداء ودرنماز ازوی متابعت میشود وهمچنان امام بمعنی ولی الامر نیز آمده است .
۲ ـ ضامنٌ : ذمه دار .
۳ ـ مُؤتمنٌ : امانت دار .

معنی حدیث

از ابو هریره رضی الله عنه روایت است که گفت :
رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند : امام ضامن (ذمه دار) ومؤذن امانت دار است . ای خداوند!
امامان را هدایت کن (براه راست) ومؤذنین را ببخشای .

توضیح معنی حدیث

مطلب از ضامن یا ذمه دار شدن امام اینست که امام ذمه دار نماز مردم است .

اگر امام نیک کردار و صالح نباشد پس در نماز همه مقتدیان تا اندازه نقصان بوجود خواهد آمد .

ازین سبب حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم دعا می نماید که :

الله جل جلاله امامان را هدایت نماید تا کما حقه وظیفه امامت را انجام دهند .

همچنان امام باید شخص عالم وفقیه باشد تا فرائض واجبات سنن ونفل مفسدات ، محرمات ومکروهات نماز را بداند وعلاوه برآن به علم قرائت قرآنکریم آشنائی داشته باشد تا قرائت قرآن شریف را در نماز بصورت کامل ادا کرده بتواند

ومطلب از امانت دار بودن موذن آنست که در ادای اذان اوقات نماز را بصورت درست رعایت کند .

یعنی در وقت معین اذان بگوید تا مردم برای ادای نماز تیاری بگیرند وبا اطمینان و خاطر جمعی در جماعت شرکت ورزند .

هرگاه بوقت معین اذان گفته نشود ممکن است عده از مردم در نماز جماعت اشتراک کرده نتوانند ویا اینکه یک یا چند رکعت نماز جماعت

شان فوت گردد .

لذا برای مؤذن لازم است که در وقت معین اذان بگوید .

وچون رعایت این وظیفه در اوقات پنجگانه نماز هر روز کار سنگین است ، بنا حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم در حق موذن دعای مغفرت بیارگاه ایزد متعال نموده است .

فوائد حدیث

۱ - از حدیث فوق الذکر واضح میگردد : کسیکه میخواهد (درنماز) امام شود ، باید عالم فقه باشد تا از محرمات مفسدات وغیره احکام نماز باخبر باشد .

۲ - مؤذن باید شخص امانت دار باشد تا مردم را در وقت معین به نماز دعوت نماید .

تمرین

۱ـ امام باید دارای چه اوصافی باشد؟

۲ـ وظیفه امامت در نماز چرا سنگین است؟

۳ـ در حدیث فوق الذکر مؤذن چرا امانت دار خوانده شده؟

۴ـ مؤذن باید دارای چگونه اوصاف باشد؟

حلاوت ایمان

عَنْ اَنَسٍ رَضِیَ اللّٰہُ عَنْہُ عَنِ النَّبِیِّ صَلَّی اللّٰہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ قَالَ : ثَلَاثٌ مَنْ کُنَّ فِیْہِ وَجَدَ بِھِنَّ حَلَاوَۃَ الْاِیْمَانِ: اَنْ یَّکُوْنَ اللّٰہُ وَرَسُوْلُہٗ اَحَبَّ اِلَیْہِ مِمَّا سِوَاھُمَا وَاَنْ یُّحِبَّ الْمَرْءَ لَا یُحِبُّہٗ اِلَّا لِلّٰہِ وَاَنْ یَّکْرَہَ اَنْ یَّعُوْدَ فِی الْکُفْرِ بَعْدَ اَنْ اَنْقَذَہُ اللّٰہُ مِنْہُ کَمَا یَکْرَہُ اَنْ یُّقْذَفَ فِی النَّارِ۔ (رواہ المسلم والبخاری)

معنی حدیث

از حضرت انس رضی اللہ عنہ روایت است کہ جناب رسول اللہ صلی علیہ وسلم ارشاد فرمودند :

سہ خصلت است کہ ہرگاہ در کسی موجود باشد می یابد بآن شیرینی و مزہ ایمان را :

۱۔ اینکہ اللہ جل جلالہ و رسول خدا (جل) برایش محبوب تر باشد از ماسوای ایشان۔

۲۔ اینکہ محبتش با شخص دیگری خاص برای رضای پروردگار باشد۔

۳۔ اینکہ بدپندارد بازگشت بکفر را بعد از آنکہ خداوند بزرگ اورا از

آن نجات داد ، مثلی که بدطبیعت پندارد که انداخته شود در آتش .

معنی بعضی کلمات :

۱ - حَلَاوَتْ : شیرینی .
۲ - وَجَدَ : پیدا کرد .
۳ - یُحِبُّ : دوست میدارد .
۴ - اَنْ یُقْذَفَ : که انداخته شود .

توضیح معنی حدیث

جناب رسول الله صلی الله علیه وسلم می فرمایند :
لذت ایمان را کسی یافت که سه صفت ذیل را داشته باشد :
۱ - کسیکه الله جل جلاله و رسول الله صلی الله علیه وسلم نزد او از هر چیز دیگری یعنی از مادر ، پدر ، فرزند ، برادر ، اقارب ، مال و هستی و تمام مخلوقات محبوبتر و نزد یکتر باشند . دوستی و محبت با خداوند جل جلاله و رسول الله صلی الله علیه وسلم باین معنی است که انسان باید به تمام اوامر خداوند جل جلاله و رسول الله صلی الله علیه وسلم گردن نهد و از تمام نواهی بپرهیزد .
۲ - با کسی که محبت میکند آن محبت خاص به نیت رضای خداوند جل جلاله بوده ، در دوستی و محبت او با کسی اهداف و اغراض شخصی دخیل نباشد .

۳ - از رجوع به کفر و ضلال به عقاید الحادی و ضدیت طوری نفرت داشته باشد مثلی که از افتادن خود در آتش نفرت دارد.

شخص مسلمان باید این نعمت بزرگ الهی یعنی اسلام را که نصیب او گردیده است هرگز فراموش ننماید. و به شکرگذاری آن که عبارت از اطاعت به اوامر خداوندی جل جلاله و اجتناب از نواهی است مشغول باشد.

تمرین

۱- محبت الله جل جلاله و رسول الله صلی الله علیه وسلم چه بار می‌آورد ؟

۲- دوستی و محبت ما با اشخاص باید به چه منظور باشد ؟

۳- رجوع به کفر بعد از ایمان آوردن چرا نسبت به اینکه شخص از ابتدا تا انتها کافر باشد قبیح تر ، و چرا جزای آن شدید تر است ؟

تربیه اولاد

عن عمرو بن شعیب عن ابیه عن جده رضی الله عنهم قال : قال رسول الله صلی الله علیه وسلم: مروا اولادکم بالصلوٰة وهم ابناء سبع سنین واضربوهم علیها وهم ابناء عشر سنین وفرقوا بینهم فی المضاجع

"رواه ابوداود"

معنی بعضی کلمات

۱- مروا اولادکم : امر کنید اولاد خود را
۲- وهم ابناء سبع سنین : درحالیکه باشند بعمر هفت سالگی.
۳- فی المضاجع : درخوابگاه ها .
۴- فرقوا : جدا کنید .

معنی حدیث

حضرت عمرو بن شعیب از سلسله پدر و پدرکلان خود رضی الله عنهم روایت میکند که : رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند :
امر کنید اولاد خود را به ادا کردن نماز وقتیکه هفت ساله شوند .
ولت وکوب نمائید آنها را " در پی اطاعتی " به نماز خواندن وقتیکه ده ساله شوند، و نیز بستر اولاد شانرا به هنگام خواب " در سن ده سالگی " جدا نمائید .

توضیح معنی حدیث

حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم درین حدیث مبارک یکی از وجائب بزرگ پدران ومادران را در برابر اولادشان بیان نموده اند.
زیرا فامیل هسته اول وتهداب جامعه بشری را تشکیل می دهد.
لذا اصلاح وتربیهٔ درست وسالم فامیل بالآخره باصلاح تمام جامعه انسانی منتج میگردد .
پس براساس هدایت آنحضرت صلی الله علیه وسلم هر فامیل باید اولاد خود را از آوان خوردی تحت مراقبت جدی مرحله بمرحله قرار داده ، مخصوصاً از سن هفت سالگی انشانرا به انجام کارهای نیک مانند نماز وعیزه وجائب دینی امر ورهنمائی نماید ، ووقتی به سن

و راه نجات را پیدا نخواهد کرد .

فوائد حدیث

۱ - هرکس که از آنحضرت صلی الله علیه وسلم پیروی و اطاعت کند ، الله جل جلاله او را داخل جنت می کند .

۲ - کسیکه از حکم حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم اطاعت نکند داخل جنت نمی شود .

۳ - اطاعت از اقوال و افعال رسول الله صلی الله علیه وسلم بر تمام انسانها و جنیات فرض است .

۴ - سرکشی از امر پیغمبر "ص" گناه است .

به اتمام رسیده و بیاری خداوند بزرگ مرحله متوسط و ثانوی را آغاز مینماید، باز هم وظیفه علمی خود را در تهیه یک پروگرام تعلیمی بهتر که با سائر موازین علمی و اساسات تعلیمی تطابق داشته باشد فراموش نه نموده است.

کمافی السابق در تهیه و تدوین کتب درسی با استفاده از پروگرام های تعلیمی سائر تنظیم های جهادی سعی بلیغ بخرج داده است مرکز تعلیمی افغانستان وظیفه خود میداند تا از استادان دانشمند وسائر کارکنان محترم مدیریت نصاب تعلیمی که در بوجود آوردن یک نصاب تعلیمی اسلامی موحد، ومطابق باموازین علمی از هیچگونه ایثار وفداکاری دریغ نورزیده اند ابراز امتنان و تشکر نموده مؤفقیت مزید شانرا در راه خدمت به علم ومعارف کشور آرزو نماید.

امیدواریم نسل جوان وآینده کشور درنتیجه راهنمائی های خردمندانه و عالمانه استادان فاضل مدارس کشور از آن استفاده اعظمی نموده، تابرای افغانستان نوین که یک افغانستان اسلامی آزاد، آباد و پیشرفته خواهد بود عضومفید بیارایند.

ومن الله التوفیق

مرکز تعلیمی افغانستان

فهرست مطالب

شماره	عنوان	صفحه
	مقدمه	۱
۱	محبت با خداوند جل جلاله و رسول الله (ص)	۳
۲	مولانای روم فرموده است	۵
۳	اطاعت رسول الله صلی الله علیه وسلم	۷
۴	منع تجسس و کنجکاوی بیش از حد «در احکام دین»	۱۱
۵	پیروان خاص امت محمدی صلی الله علیه وسلم محافظین دین اند	۱۵
۶	فضیلت جهاد در راه خدا جل جلاله	۱۹
۷	فضائل مسواک	۲۵
۸	فضیلت نماز با جماعت	۲۷
۹	پاکی قلب	۳۱
۱۰	اخلاق حسنه	۳۵
۱۱	طریقه حسنه وسیئه	۴۰
۱۲	روش مسلمانان در تبلیغ دین	۴۴
۱۳	فضیلت سخاوت	۴۸

شمارہ	عنوان	صفحہ
۱۵	فضیلت صبر و ثبات	۵۲
۱۶	فضیلت صدقۂ جاری	۵۶
۱۷	استفادہ از مال حرام	۶۱
۱۸	کیفیت سلام دادن و آداب آن	۶۵
۱۹	حقوق مہمان و مہماندار	۷۱
۲۰	حقوق والدین	۷۶
۲۱	فضیلت عالم	۸۲
۲۲	شفاعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم	۷۸
۲۳	اہمیت و مسئولیت امام و مؤذن	۹۰
۲۴	حلاوت ایمان	۹۴
۲۵	تربیہ اولاد	۹۸
۲۶	دوستی مسلمانان	۱۰۲
۲۷	تقوا و نیکوکاری	۱۰۸
۲۸	نیکی در مقابل بدی	۱۱۴
۲۹	اعتکاف	۱۱۹
۳۰	مآخذ	۱۲۳

دولت اسلامی افغانستان

مرکز تعلیمی افغانستان

مدیریت نصاب

حدیث شریف

برای

صنف هشتم

مؤلف : مولوی ولی الحق «صدیقی» «دیوبندی»

لا إله إلا الله محمد رسول الله

حدیث شریف

برای صنف ہشتم

مؤلف : مولوی ولی الحق صدیقی "دیوبندی"

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحیم

رَبِّ زِدْنِی عِلْمًا

قَالَ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ

فرموده است حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه وسلم)

رَضِیتُ بِاللّٰهِ رَبًّا وَّ

راضی هستم که الله پروردگار ما است.

بِالْاِسْلَامِ دِیْنًا وَّ

اسلام دین ما است.

بِمُحَمَّدٍ نَّبِیًّا وَّرَسُوْلًا

محمد (صلی الله علیه وسلم) نبی و رسول ما است.

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ خَلَقَ الْاِنْسَانَ وَجَعَلَهُ اَکْرَمَ الْخَلَائِقِ بِالْعِلْمِ وَالْکَرَمِ وَجَعَلَ اُمَّةَ مُحَمَّدٍ خَیْرَ الْاُمَمِ وَاَمَرَهُمْ بِالدَّعْوَةِ وَالْاِرْشَادِ وَالْجِهَادِ الْمُعَظَّمِ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰی سَیِّدِ الْاَنَامِ وَمُعَلِّمِ الْبَشَرِ وَعَلٰی اٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ اَجْمَعِیْنَ.

امابعد:

ازبدو آغاز جهاد مقدس اسلامی درکشور استادان علماو دانشمندان ما توجه جدی خویش را در ساحات مختلف رشد فرهنگ اسلامی تحقق اهداف علمی شاگردان معارف واستفاده ازمزایای علم ودانش مبذول داشته وبه این ترتیب وصف شرایط ضیق ووضع ناگوار مهاجرت باثبات رسانیدند که ملت غیور وقهرمان افغانستان توانسته است مبارزه شمشیر وقلم هردورا پهلوی هم درطول یازده سال گذشته ادامه دهند.

مرکز تعلیمی افغانستان که پرسونل وکارکنان انرا اشخاص ورزیده ولایق تنظیمهای محترم مختلف جهادی تشکیل میدهد به نوبهٔ خود کوشیده است تا پروگرام درسی مدارس داخل کشور را بامعیار های علمی و شرایط کنونی عیار نموده کتب درسی مرحله ابتدائیه و محتویات آنرا بااستفاده ازمیتود های قبول شده تعلیمی تهیه و بمعرض تطبیق قرار دهد.

واکنون که بفضل خداوند متعال تهیه و طبع کتب درسی مرحله ابتدائیه